

“Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi”

Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu

Araştırma Ekibi

Prof. Dr. Ahmet TOLUNGÜÇ
Doç. Dr. Nihan Gider IŞIKMAN
Doç. Dr. Senem Gençtürk HIZAL
Doç. Dr. Günseli BAYRAKTUTAN
Dr. Erman DEMİR

Bu araştırma projesi, Başkent Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri tarafından desteklenmiştir.

Ankara, Kasım 2017

İçindekiler

SUNUŞ.....	3
1. Metodoloji:.....	5
2. Bulgular ve Tartışma	8
2.a. Yaratıcılık ve İnovasyon kavramları.....	8
2.b. Yaratıcı Endüstriler Kavramı	13
2.c. Yaratıcılık ve Kaynaklar	15
3. Kültürel İklim (Özgürlük ve Sınırlılıklar)	22
3.a. Yükseköğretimde pedagojik açıdan kültür	25
3.b. Bilimsel disiplinlere özgü yaklaşımlar	33
3.c. Kurumsal Açıdan Kültür ve Başkent Üniversitesi.....	35
4. SONUÇ.....	41
EKLER.....	51
EK-1: PROJE İLE İLGİLİ BİLGİLENDİRME	51
Birinci Duyuru Metni:.....	51
İkinci Duyuru Metni:.....	51
Duyuru Metnindeki Proje Bilgileri:.....	52
EK 2: BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ YARATICILIK EKOSİSTEMİ" ARAŞTIRMASI GÖRÜŞME KATILIM FORMU.....	53
EK-3: BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ YARATICILIK EKOSİSTEMİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJESİ BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU	54
EK-4: İKİNCİ TUR E-POSTA ÖRNEĞİ	55
EK-5 : KODLAR	56
KAYNAKÇA	57

Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi

Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu

SUNUŞ

Başkent Üniversitesi yaratıcılık ekosistemini anlamlandırabilmek adına yürütülen “**Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi**” başlıklı araştırma projesi, Başkent Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından desteklenen bir çalışmadır. Özellikle son yıllarda yaygınlaşan üçüncü kuşak üniversite yaklaşımı, üniversite – sanayi işbirliği olgularının temelinde yatan yaratıcılık / inovasyon ve yaratıcı eğitim, disiplinlerarası çalışmalar, işbirliği olanakları gibi konularda Başkent Üniversitesi mensuplarının düşünce ve yaklaşımlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma Başkent Üniversitesi’nin stratejik planlarında yer alan stratejik amaçlar ve hedeflerle, öğrenmeyi mükemmelleştirmeye yönelik stratejiler ile de uyumludur.

Projeyi gerçekleştirebilmek için Prof. Dr. Ahmet Tolungüç, Doç. Dr. Senem Gençtürk Hızal, Doç. Dr. Nihan Gider Işıkman, Doç. Dr. Günseli Bayraktutan (üniversiteden ayrıldığı için projeyi tamamlayamamıştır) ve Dr. Erman Demir’den oluşan bir proje ekibi oluşturulmuş, Araş. Gör. Aslı Şahinkaya da çalışmalara destek vermiştir. Başkent Üniversitesi’nin tüm akademik birimleri (Ankara, Konya, Adana, Kazan kampüsleri dahil) ve ilgili idari birimleri ile (BİTTO, EKİN gibi) en az altı en çok onbir kişinin oluşturduğu gruplarla yoğun bir odak grup görüşmesi süreci gerçekleştirilmiştir. Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri ile ise bu fakültelerdeki öğretim elemanlarının iş yoğunluğu nedeni ile teknik değişikliğine gidilerek derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Elde edilen veriler Nvivo programına girilmiş ve kodlamaların ardından analizler gerçekleştirilmiştir. Bu rapor yapılan analizlerin yorumlanmasından ve önerilerin geliştirilmesinden oluşmaktadır. Raporun ilk çıktıları düzenlenen uluslararası “Seminar on Creative Cultural Industries and Higher Education” seminerinde İngiltere ve Slovenya’dan gelen katılımcıların da katkısı ve deneyimleri ile tartışmaya açılarak değerlendirilmiştir. Bu etkinlikle gelecekteki işbirlikleri olanaklarının temellerinin de atılması sevindiricidir.

Bu süreçte tam desteklerini esirgemeyen başta Rektör Prof. Dr. Ali Haberal olmak üzere, Rektör Yardımcıları Prof. Dr. Abdülkadir Varoğlu ve Prof. Dr. Nermin Özgülbaş’a; uzun odak grup görüşmelerine katılarak görüşlerini paylaşma yoluyla destek veren tüm öğretim elemanlarına ve idari kadroya teşekkürlerimizi sunarız.

Proje sürecinde hem odak grup görüşmelerinin organizasyonunda yardımlarını esirgemeyen, hem araştırma çıktılarını yaygınlaştırmak adına düzenlenen uluslararası seminerin bilim kurulunda yer alarak YAKEM’e gönülden katkı sağlayan yönetim kurulu üyelerimiz Prof. Dr. Adnan Tepecik, Prof. Dr. Füsün Eyidoğan, Prof. Melik Ertuğrul Bayraktarkatal, Prof. Dr. Simten Malhan ve Doç. Dr. Okan Yeloğlu’na da teşekkür ederiz. Yaratıcılık ve inovasyon alanında çalışmamızın da ortaya koyduğu önemli sonuçlardan biri olan disiplinlerarası çalışmaların temellerinin bu çerçevede tohumlarının atılıyor olması YAKEM için önemlidir.

Odak grup görüşmelerinde katılımlarını esirgemeyen ama araştırma sonuçlarını göremeden hayatlarını kaybeden Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden Ural Nadir'i ve İletişim Fakültesi'nden Hüseyin Helvacıoğlu'nu da rahmetle anıyoruz.

Prof. Dr. Ahmet TOLUNGÜÇ
Proje Yürütücüsü

1. Metodoloji:

Nitel araştırma yönelimine sahip bu araştırma projesinde odak grup ve derinlemesine görüşme teknikleri bir arada kullanılmıştır. Birinci teknik odak grup görüşmesidir. Schensul vd. (1999: 51) yeni bir araştırma alanına yönelmek ve hipotezler geliştirmek için odak grup görüşmelerinin faydalı olacağını ifade etmektedir.

Başkent Üniversitesi yaratıcılık ekosistemini anlamlandırabilmek adına yürütülen araştırmada, öncelikli olarak araştırmaya gönüllülük esasına göre katılım sağlanması hedeflenmiştir. Proje önerisinin kabulünden sonra bu doğrultuda, Proje Yürütücüsü Prof. Dr. Ahmet Tolungüç imzasıyla akademik birim yöneticilerine proje hakkında bilgi içeren ve katılımcıların projeye yönlendirilmesi istemini içeren bir e-posta (EK.1) 15 Kasım 2016 tarihinde gönderilmiştir hemen ardından bir Senato toplantısı öncesinde birim yöneticileri ile tek tek görüşülerek destekleri istenmiştir. Bu e-postanın ardından ikinci bir e-posta (EK.1) ise 21 Kasım 2016 tarihinde Başkent Üniversitesi'nin akademik e-postalarının tamamına ve proje kapsamına dâhil edilen birimlerin çalışanlarına gönderilmiştir. İkinci e-postada projeye dâhil olmak isteyen katılımcıların görüşme öncesinde altı sorudan oluşan bir "Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi" Araştırması Görüşme Katılım Formu" (EK.2) doldurulması istenmiştir. Bu soru formunda, katılımcılara, e-posta adresleri, adı, soyadı, telefon numarası, mensup oldukları birim, bölüm, haftalık programlarına göre araştırmaya katılmayı tercih ettikleri zaman dilimi sorulmuştur. Soru formunda, kişisel bilgilerin sadece görüşme davetleri için kullanılacağı, araştırma sonuçlarının anonim olacağı, telefon numaralarının e-posta dışında ulaşılabileceği durumlarında kullanılacağı belirtilmiş, araştırmaya katılmayı tercih edilen zaman görüşme tarihlerinin belirlenmesi için kullanılmıştır. Odak grup görüşmelerinde e-postalara yönelik beklenenin altında geri dönüş olması üzerine ikinci e-postalama yapılmıştır. Ayrıca, Üniversite web sayfasında duyurular/etkinlikler bölümünde de e-postanın içeriği 25 Kasım 2016 tarihinde yayınlanmıştır. Ardından odak grup görüşmelerinde katılımı artırabilmek adına, proje ekibi tarafından Üniversitenin internet sitesinde yer alan özgeçmişler incelenerek, konuya öncelikli ilgi gösterebileceği düşünülen akademisyenlere ulaşılmıştır. Böylelikle gerek doğrudan sistem üzerinden gerekse kartopu tekniği kullanılarak projeye katılım sağlanmaya çalışılmıştır.

Birinci tur odak grup görüşmelerinin ilki 4 Kasım 2016 tarihinde İletişim Fakültesiyle pilot BİTTO toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Ardından Ticari Bilimler Toplantı Salonu'nda tarih sırasıyla 12 Aralık 2016 tarihinde Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, 10 Ocak 2017 tarihinde Sağlık Bilimleri Fakültesi, 17 Ocak 2017 tarihinde Ticari Bilimler Fakültesi, 24 Ocak 2017 tarihinde Devlet Konservatuvarı, 26 Ocak 2017 tarihinde Fen Edebiyat Fakültesi, 3 Şubat 2017 tarihinde Hukuk Fakültesi, 10 Şubat 2017 tarihinde Mühendislik Fakültesi, 13 Şubat 2017 tarihinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 21 Şubat 2017 tarihinde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, 24 Mayıs 2017 tarihinde Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. 24 Ocak 2017 tarihinde İktisadi İdari Bilimler Toplantı Salonu'nda Eğitim Bilimleri Fakültesi, 13 Mart 2017 tarihinde Kazan Kampusu'nda Kazan Meslek Yüksek Okulu, 24 Mart 2017 tarihinde Hazırlık Binası Self-Access odasında Yabancı Diller Yüksek Okulu, 31 Mart 2017 tarihinde Adana

Kampusu'nda Adana Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, 9 Mayıs 2017 tarihinde Konya Kampusu'nda Konya Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu ve ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir.

Konuyla doğrudan ilişkili olduğu proje ekibince değerlendirilen ve belirlenen BİTTO, EKİN, UİK ve Akademik Değerlendirme Kurulu'nu içeren idari birimlerle de 23 Şubat 2017 tarihinde Ticari Bilimler Toplantı Salonu'nda odak grup görüşmesi yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan ikinci nitel veri toplama tekniği derinlemesine görüşmedir. 3 Şubat 2017 tarihinde Tıp Fakültesi'nden ve 8 Şubat 2017 tarihinde Diş Hekimliği Fakültesi'nden birer katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu ile 24 Şubat 2017 tarihinde Ticari Bilimler Toplantı Salonu'nda yapılması kararlaştırılan odak grup görüşmesi ise hiçbir katılımcının gelmemesi üzerine gerçekleştirilememiştir.

Araştırma projesinin planlanması aşamasında yurtdışı deneyimlerden de yararlanabilmek amacıyla başta İngiltere olmak üzere, Almanya ve Slovenya'ya ziyaretler yapılması ve oradaki muhataplarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmesi hedeflenmiş iken, birbirinden farklı noktalardaki insanlarla tekil görüşmeler yapmak yerine onları buraya davet ederek tümüyle birden ortak bir seminer ve yuvarlak masa toplantısı yapılmasının daha yararlı olabileceği düşünülmüş ve Rektörlüğün de onayı ile girişimler onların davet edilmesi yönüne kaydırılmıştır. Bu çerçevede İngiltere'den Prof. Dr. Khalid Hafeez (The University Of Abertay, Dundee), Dr. Nuno Arroiteia (The University Of Abertay, Dundee), Assoc. Prof. Jordan Berginc (Faculty Of Design, University of Primorska, Slovenia) ve Dr. Alexandar Brkic (University of London, Institute For Creative and Cultural Entrepreneurship, Goldsmiths) ile temasa geçilerek Türkiye'ye davet edilmişlerdir.

12 Ekim 2017 tarihlerinde Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampusunda **Seminar On Creative and Cultural Industries and Higher Education** (Yaratıcı Kültür Endüstrileri ve Yükseköğretim Semineri) dört oturum halinde bir seminer gerçekleştirilmiş, ilk iki oturumda “yaratıcı sektörler” (*Creative Sectors*) diğerlerinde ise “yaratıcı ekosistem ve yaratıcı girişimcilik” (*Creative Ecosystem and Creative Entrepreneurship*) konuları tartışılmıştır. Bu tartışmalara yabancı konukların katkılarının yanı sıra Doç. Dr. Okan Yeloğlu (İİBF), Doç. Dr. Nihan Gider Işıkman (İLEF), Prof. Dr. Füsün Eyidoğan (Eği. Fak.) sundukları tebliğleri ile katkıda bulunmuşlardır.

13 Ekim 2017 tarihinde tek oturum olarak gerçekleştirilen Yuvarlak Masa Toplantısında ise hem “**Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi**” araştırmasının bulguları, hem de bir önceki gün gerçekleştirilen seminer boyunca ortaya çıkan noktalar tartışılarak değerlendirilmiş, çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu iki günlük toplantılarının ses kayıtlarının çözülmesi yoluyla bir yayın haline getirilmesi de kararlaştırılmıştır.

Odak grup ve derinlemesine görüşmelere en az bir kolaylaştırıcı (moderatör) ve bir gözlemci eşlik etmiş ve katılımcıların yazılı izniyle gönüllü onam formu da doldurtularak (EK.3) ses kaydı yapılmıştır. Görüşmeler 60-120 dakika arasında sürmüştür. Birinci tur oturumlarda yarı yapılandırılmış sorular eşliğinde görüşmeler yapılmıştır. Odak grup

görüşmeleri, katılımcıların gönüllü onam formunu imzalamasının ardından kolaylaştırıcının açılışla başlamıştır:

Saygıdeğer katılımcılar bu araştırmaya destek verdiğiniz ve kıymetli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederim. Odak grubun konusu Başkent Üniversitesi öğretim elemanları ve ilgili idari personelinin yaratıcılık ve yenilik kavramları üzerine gündelik deneyimler ve paylaşılan anlamlarını incelemektir. Odak grubumuzda üç temel kural uygulamayı teklif ediyorum ve sizler de kabul ederseniz bu kurallara uyulması için geri beslemeler vereceğim. Birinci kuralımız mümkün olduğunca konuya odaklanan paylaşımlar yapılması, ikincisi tüm katılımcıların her aşamaya sözlü katılım yapması ve son kuralımız da katılımcıların bir önceki kuralı gerçekleştirecek şekilde konuşma sürelerini sınırlamasıdır. Görüşme süresince ses kaydı yapılacaktır.

Bu açılışın ardından kolaylaştırıcı katılımcıların kendilerini kısaca tanıtmalarını istemiş ve görüşmelerde sırasıyla şu açık uçlu sorular üzerinden ilerlenmiştir:

1. Yaratıcılık ve/veya yenilik hakkında ne söyleyebilirsiniz?
2. Bu kavramların kültür ile ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Yaratıcılığın çalışma alanınızla ilişkisi hakkında neler söylemek istersiniz?
 - 3.1. Pedagojik açıdan
 - 3.2. Araştırma/çalışma açısından
 - 3.3. Kurumsal süreçler açısından
4. Yaratıcı endüstriler kavramı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
5. Yaratıcılık ve yenilikçilik açısından bu tartışma boyunca dile getirilenler arasında en önemlisi hangisidir?
6. Bu tartışmada ele alınması gereken başka bir konu var mı?

Odak grup görüşmelerinin ardından Kasım 2016 tarihinde Üniversitemiz bünyesinde kurulan Yaratıcı Kültür Endüstrileri Araştırma ve Uygulama Merkezi hakkında katılımcılara bilgi verilmiş ve olası işbirlikleri değerlendirilmiştir.

Odak grupların önemli bir kullanım amacı katılımcılar arasındaki etkileşim tarzları ve etkileşimin içeriğini ortaya çıkarmaktır (Barbour, 2008: 43). Bu nedenle araştırmanın ikinci basamağında gerçekleştirilen odak grup tasarımında multidisipliner bakış açılarını tartışmaya katacak çeşitliliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Farklılıkların yönetilmesi yoluyla doyurucu bir tartışma ortamı yaratarak (Bloor vd. 2002) ele alınan kavramların incelenmesine yeterli olacak şekilde ikinci aşamada 4 - 6 adet odak grup yapılması planlanmıştır. Araştırmanın birinci aşamasındaki bulgular ışığında ikinci aşamada ele alınacak temalar belirlenmiştir. Birinci odak grup görüşmesine dâhil olan katılımcılar arasından proje ekibi tarafından konuya ilgisi düzeyinde belirlenen 25 katılımcıya ikinci tur odak görüşmeleri ile ilgili e-posta ile (EK.4) davet gönderilmiştir. Bu davete beş olumlu yanıt

alınabilmiş ve katılımın yeterli düzeyde olamaması nedeniyle ikinci turda sadece bir odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. İkinci tur odak grup görüşmesinde:

1. Başkent Üniversitesi yaratıcılık eko sisteminin sürdürülebilirliği için;
 1. Bireysel olarak kısa-orta-uzun vadede ne yapılmalı,
 2. Kurumsal olarak kısa-orta-uzun vadede ne yapılmalı,
 3. Ne yapacaksınız?

soruları yöneltmiştir. İkinci oturumda, ilk turdaki bulgulara dayanarak katılımcıların bakış açıları, beklentileri ve olası iş birliği olanakları tartışılmıştır.

Odak grup ve derinlemesine görüşmelerinde katılımcıların izniyle ses kaydı yapılmıştır. Bu kayıtların transkripsiyonu hizmet alımı yoluyla sağlanmıştır. Dökümü yapılan görüşme içeriklerinin analizi için yaygın ve alanda kabul gören nitel veri analizi yazılımı olan Nvivo, proje kapsamında bütçeden satın alınmıştır. Proje kapsamında satın alınan iki dizüstü bilgisayarlar da verilerin değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Görüşme metinleri okunarak, görüşmelerin analiz edilebilmesi için proje ekibi tarafından kodlar (nodes) (EK.5) belirlenmiştir. Görüşmeler ve belirlenen kodlar NVivo programına yüklenmiş, detaylı okumalarla veriler oluşturulmuştur. Başkent Üniversitesi yaratıcılık ekosistemini anlamlandırabilmek için elde edilen verilerin, alan yazınıyla da ilişkilendirilerek analiz edilmiş ve bulgular oluşturulmuştur.

2. Bulgular ve Tartışma

2.a. Yaratıcılık ve İnovasyon kavramları

Yaratıcılık üzerine çokça düşünülmüş bir fenomen olarak oldukça fazla sayıda yorum ve nüansı içinde barındırmaktadır. Yaratıcılığı bir bütün olarak değil sadece bazı dar boyutlarını ampirik olarak tarif eden hipotezler kesin olarak doğrulanabilir ya da yanlışlanabilir. Ayrıca, şartların nasıl tanımlandığına bağlı olarak yaratıcılık tanımları geçerli ya da geçersiz olabilmektedir (Kozbelt vd. 2010: 23). Davranış bilimleri alanından kaynaklanan yaygın tanımlama yaratıcılığı bireyin bir özelliği olarak ele almaktadır. Buna karşın yaşadığımız dönemde yaratıcılık yeni fikir ve eylemlerin yaratıcı sonuçlar ürettiği “dinamik geri besleme sisteminin bir parçasıdır” (Hartley vd. 2013: 67). Bu bakış açısı yaratıcılığı bireyin ötesindeki etkileşimlerin sonucu olarak yeniden yorumlamaya girişmektedir.

Radikal yaratıcılık Nobel alan bir buluş gibi büyük çaplı etkileri olan başarı ve değişimlere işaret eder. Tedrici (incremental) yaratıcılık ise gündelik yaşamdaki problem çözmeye yakındır. Soruna yaklaşım yöntemlerini değiştirmeyi, görece basit görevler ile uğraşarak uyum sağlamayı içerir. (Byron ve Khazanchi, 2015: 52). Bu açıdan bakıldığında sosyoekonomik yaygın görüşün aksine “yaklaşım yöntemini” odağa alarak sonuçlardan uzaklaştırır. Dünyanın önde gelen bilimsel ve teknolojik üretim odaklarının dışında kalan bilim insanları için ikinci tanımlama çizgisinin öğrenme, birlikte çalışma ve üretme

ekseninde gelişmeyi tetikleyecek olumlu bir başlangıç sunduğu ifade etmektedirler. Bu durum katılımcılar tarafından zaman zaman dile getirilmiştir. Bunun en belirgin ifadesi

“... büyük büyük uygulamalar ya da reel olarak elinizde olmasına gerek yok bence bir şeyin yaratıcı olabilmesi için. Ama sanki hep böyle yaratıcılık deyince dokunmak, hissetmek istiyormuşuz gibi geliyor bana.” (OG13).

Yaratıcı endüstriler politikaları ile öne çıkan İngiliz resmi kurumları açısından insana ait yaratıcılık bilginin ve düşüncenin değer yarattığı her yerde bilim, sanayi ya da sanat ve kültür alanında tek bir bütün olarak ele alınmalıdır. Aksine bilim ile kültür arasındaki eski ayrımı sürdürmek gelişmenin önünde bir engel olarak tanımlanır (Galloway ve Dunlop, 2007: 19-20). Alan araştırmasında yaratıcılığın tanımlanmasında sanat ve teknolojik / bilimsel olmak üzere ikili bir ayrımın gözetilmesi genel bir eğilim olarak görülmektedir. Bir görüşmede bu ayrım

“Yaratıcılık deyince bana bir kere sanat çağrıştırıyor. İlk çağrıştırdığı şey o. Çünkü her sanatın yaratıcı olması gerektiğini düşünüyorum. Her yaratıcılığın altında da bir sanatsal ögenin olduğunu düşünüyorum... Bir de yaratıcılığın tabii bilimsel kısmı da var. Teknoloji, bilimsel...” (OG9) şeklindeki ifadede vurgulanmıştır.

Literatürdeki tartışmaya koştut olarak araştırmada yaratıcılık ve inovasyon kavramları üzerinde net bir ayrıma gidilemediği görülmüştür. Bu durum

“Yaratıcılığın içinde yenilik gibi de sanki ikisi birbirini kapsıyor, artık bilemiyorum. İç içe geçmişlik. Çok da böyle çizgiyle ayırmak çok da kolay bir şey değil sonuçta yaratıcılık da yenilik gibi, yeni bir şey ortaya koymak adına. İlla bir ayrım olsa, mevcudu biraz daha revize etmek gibi yenilik bakımından.” (OG17)

ifadesinde öne çıkmaktadır. İşlevsel bir ayrıma göre yaratıcılık yeni ve faydalı fikirler üretmeyi, inovasyon ise yaratıcı fikirlerin uygulanması ve yürütülmesini içerir. Yaratıcı fikirlerin uygulanması en az üretilmesi kadar önemlidir. İnovasyon için yaratıcı fikirler gerekli ancak yeterli değildir. Bu bakış açısına göre uygulamaya dökülmediği sürece fikirlerin değer katmaktan uzak olduğu düşünülür. Bu nedenle organizasyonlar çalışanları hem yaratıcı fikirler üretmek ve hem de bu fikirleri uygulamak için motive etmelidir (Byron ve Khazanchi, 2015: 54). Başkent Üniversitesi özelinde yaratıcılık ve inovasyon kavramlarının anlamlandırılmasında ‘uygulama’nın öne çıkarılmadığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında akademisyenlerin bilginin üretilmesi ve aktarılmasına odaklanarak entelektüel faaliyetlerin toplumsal ya da ekonomik uygulamaları ile sınırlı düzeyde ilgilendikleri düşünülebilir. Bu anlamlandırma pratiği aynı zamanda entelektüel üretime yoğunlaşan akademisyenlerin uygulama aşamasında desteklenmesine duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bu durum etkileşim temasında ele alınan talepler ile birlikte değerlendirildiğinde iletişim, bilgilendirme ve uygulamanın kesiştiği pratik destek mekanizmalarının yaratıcılık ve inovasyon kapasitesine olumlu etki yapacağı düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında akademisyenlerin projeler ya da etkinliklerde daha aktif yer alması için sadece ‘sonuçlar’ (maddi kazanç, itibar vb.) ile değil sürece ilişkin destekler ile (deneyimli uygulayıcılar ile

birlikte çalışmak, üniversitede pratiğe odaklanmış birimleri desteği vb.) teşvik edilmelerinin Başkent Üniversitesi inovasyon kapasitesine olumlu katkı yapacağı değerlendirilebilir.

Yaratıcılık ve inovasyon kavramlarının tanımlanmasına yönelik yapılan odak grup görüşmelerinin teknoloji / bilim ekseninde işlevsellik üzerinde odaklandığı görülmektedir. Araştırmada

“Yaratıcılık her halde var olmayan yeni bir şeyi ortaya koymak; sistem olabilir, nesne olabilir. Ürün ya da hizmetin ortaya çıkarılması.” (OG17)

“... bir problem durumunda herkesin aklına gelen ilk cevabın ötesinde o probleme ilişkin başka bir şeyi tanımlayabilmek, başka bir durumu, başka bir çözüm önerisini tanımlayabilmek biraz yaratıcılık gibi geliyor. Yenilik de aslında bunun bir uygulama alanı gibi geliyor bana.” (OG6)

“Topluma faydası olacağını düşündüğümüz ihtiyaçlarını, şimdiye kadar karşılanmamış ihtiyaçlarını karşılayacak her hangi bir şeyin ortaya çıkarılması yaratıcılık olarak aklıma geliyor.” (OG17)

ifadelerinde yaratıcılık öncelikli olarak işlevsellik üzerine kurulmaktadır. İşlevselliği vurgulayan bir diğer ifade şu şekildedir:

“Teknolojide yaratıcılık için öncü olmamız gerekiyor. Bir ameliyat yapıyorsunuz, ben bir cerrah olduğum için bunu ayrıca mesela daha sık hissediyorum. O ameliyatlarda diyorsunuz ki, benim elimdeki alet, kullandığım alet bu değil de şu olsa, ya da şöyle bir alet olsa ben bu işi çok daha rahat yaparım, diyorsunuz. Zaten bu tip buluşlar, cihazlar, hep bu düşünceyle çıkmışlar. Ve daha da çıkacaklar, çünkü bunun sonu yok. Her üretilen ürünün, her yaratıcılık sonucu çıkmış malzemenin, daha iyisi ve daha güzeli çıkacak. Dolayısıyla meslekte bir de bu var hani, biraz teknolojiyle el birliği içinde daha yaratıcı daha ergonomik daha kullanışlı cihazlar üretmek. Tabii bir de sadece cihaz da değil ilaçlar da üretmek...” (OG9).

İşlevselliği vurgulayan diğer ifadeler

“yaratıcılık ve yenilik denilince şöyle düşündüm, biraz daha öncesinden daha farklı hayatı anlamlandırılan, kolaylaştıran, keyif veren, farklı bir bakış açısı sağlayan, sözüm ona, yenilik dediğimiz kavramlarla daha mutlu olmamızı sağlayan şeyler geliyor aklıma.”,(OG8)

“yaratıcılık dendiği zaman daha önce örneği görülmemiş olan bir kavramın, donanımın, yöntemin ortaya konmasını anlarım. Yenilik dediğiniz zaman da güncelleme gibi bir şey aklıma gelir. Hemen aklıma gelen hepimizin cebindeki cep telefonları. Edison zamanındaki ya da Graham Bell zamanından buraya gelişini düşünelim. Her halde bunun en güzel örneği bu.” (OG8),

“Yenilik ise bence, hem görsel hem de zihinsel olarak farklı algılamamızı sağlayan şey. O yüzden bence bu telefon bile her hangi bir şekilde icat edilmiş

artık, bir şekilde yaratıcı ve yeni hale gelip bu tekrar ifade edilebilir diye düşünüyorum. O yüzden bir kavramla dolduramıyorum tam olarak, var olan şeyin farklı şekilde ifade edilmesi diyebilirim. Bu yepyeni bir şeydi mesela şu an yaratıcılık eklenmedi mi üzerine, eklendi. Demek ki yenilik ve yaratıcılık esasında birbirini bütünleyen ve belki de bir miktar bizim farklı algılamamızı sağlanması için içine yeni unsurlar konulan bir kavram gibi geliyor bana.” (OG4)

şeklindedir. Bu ifadeler yaratıcılık ve yeniliği tanımlarken görüşmelerde ağırlıklı olarak günlük hayattaki yaygın kullanımı ve işlevselliği üzerinden ‘cep telefonu’ örneğini ele alınmıştır. Cep telefonu örneğinin dikkate değer yanı üreten değil kullanan tarafın bakış açısıyla yorumlamaya yatkınlığıdır. Gerek gündelik hayattaki yaygınlığı gerek gün geçtikçe artan işlevleri nedeniyle öne çıkan cep telefonu örneği yanında elektronik belge yönetim sistemi (OG1), web sayfası (OG5), Whatsapp (OG16), otomotiv (OG8) gibi gündelik hayattaki teknolojik uygulamalar da dile getirilmiştir. Bu durum yukarıdaki çıkarıma koşut bir şekilde gündelik yaşam uygulamaları ile akademisyenin entelektüel üretimi arasındaki ayrıma da işaret etmektedir. Bu anlamlandırma pratiği aşağıdaki iki görüşme parçasında net olarak ifade edilmiştir:

OG6_5: Dolayısıyla yaratıcılıkta illa problem olmalı mı?

OG6_2: Olmasına gerek var mı?

OG6_5: Emin değilim ben. Mesela sanatta yaratıcılıkta herhangi bir problem olmasına gerek yok. Ya da demin OG6_2'nin verdiği örnekte resme baktığımda resmi farklı görebilmek ya da farklı yapabilmek, sanat boyutuyla düşündüğümde; o zaman herhangi bir problem söz konusu değil. Genelde ürün ve ihtiyaç temelliyse hani oradaki uygulamalarda tamam, problem durumu olabilir ama her zaman da gerekli mi bilemedim.

OG6_2: Belki öbürü de sanatçının kendi içindeki yeni bir şeye ulaşma problemi gibi. Onun arayışı olabilir, doğrudan bir işlevsel problem gibi değil aslında. (OG6)

[...]

OG4_5: Bunun nedeni biraz işlevselliğe bakıyoruz toplum olarak. Ne kadar işime yarıyor?

OG4_6: Hep sonuç odaklı.

OG4_5: Fikir kısmıyla çok ilgilenen yok. Kullanım düzeyine bakıyor, faydaya bakıyor.

OG4_7: Ben kurtaracağım memleketi onun arkasında yatan o. (OG4)

Sonuçlara değil yaratıcı süreçleri desteklemeye odaklanan bir örgütsel iklim ile bireylerin yaratıcı süreçleri öğrenmesini ve denemesini sağlamanın mümkün olacağı önerilmektedir (Rigolizzo ve Amabile, 2015: 62). Yukarıdaki ifadeler işlevsel ve sonuç odaklı bakış açısının yükseköğretime etkileri ile birlikte düşünüldüğünde akademisyenlerin eğitim ve araştırma

alanında yaratıcı süreçlere alan açma talebi olarak yorumlanabilir. Çünkü yaklaşan on yıllarda yükseköğretimin temel 'işletme modeli' pazar lehine değişirken genel olarak yükseköğretime fayda penceresinden ve işlevsellik talebiyle yaklaşılmaktadır (Mellow ve Woolis, 2010: 308-315).

Üniversite açısından işlevsellik talebine karşı duruş atalet ile eş değer görülmemelidir. Görüşmelerde yaygın olarak yaratıcılık ve yenilik bağlamında sonuç odaklılıktan uzak bir süreç tanımlanırken eğitim ve araştırma bağlamındaki dinamizm vurgulanmıştır. Bu ifadelerin bir örneği

"Bir eylem geliyor aklıma yani durağan bir şey değil de, dinamik. Ürün çıkmasa da, bir eylem süreci mutlaka. Bunu düşünüyorum. Bunu da yapabilmesi için insanın, zihnindeki önce engelleri aşması lazım. Bize verilen bakış açılarını geçmesi lazım." (OG6)

ifadesidir. Bu açıdan bakıldığında sonuç odaklı olmayan ancak kendi içerisinde ve doğasına uygun dinamikler ile işleyen bir üniversite vurgusu öne çıkmaktadır. Günümüzde bilgi yerine yapabilmeyi öne çıkaran devletin beceri odaklı yaklaşımı ile istihdam piyasası ve öğrenci taleplerinin etkisindeki kitlesel öğretim sistemi bilimsel disiplinlerin eğitim içeriğini belirleme gücünü sınırlamaktadır (Barnett, 2000). Bu gelişmeler öğrenci ve akademisyenlerin bakış açılarını geliştirecekleri yaratıcı süreçlerin sonuçlar ile ilişkisini sorunsallaştırmaktadır. Temelde inovasyon ve kalkınma için önemli bir başlık olarak görülse de yaratıcılık için eğitim süreçleri içerisinde yeterli alan açılmamaktadır (Cropley ve Cropley, 2010). Bu nedenle Başkent Üniversitesi özelinde söz konusu küresel gelişmelerin yükseköğretime etkilerinin gündeme getirildiği ifade edilebilir. Bu katkılar Başkent Üniversitesi akademik topluluğunun günümüz bağlamında eğitimde yaratıcılığa önem verdiği ve yaratıcı süreçlerin sonuç odaklılıktan kısmen korunması talebini dikkate sunmaktadır.

Yaratıcılığın işlevsellik ötesindeki tanımlamaları "*sonsuz bir süreç*" (OG10), yeni olmanın ön koşul olmadığını vurgulayan eskinin de göz önünde bulundurulması gerekliliği yönünde

"Eski bir şeyi ortaya çıkartmak da olabilir; mesela arşiv. Ben öyle şeyler çalıştığım için ne bileyim, aslı gözden kaçan ya da işte çok fazla ilgi duyulmayan bir şeyleri gün yüzüne, gün yüzüne değil de zaten varlarda," (OG1),

"bilinenlerden yeni bir bilinmeyen ortaya koymaktır demek istiyorum. Özgün, farklı, yeni..." (OG2),

"Yani biraz geçmiş ve gelecek arasında köprü kurmak gibi, yeni bir şey yaparken yaratıcı bir şey yaparken. Geçmişini tamamen göz ardı etmemek ama geçmişe de takılmadan yine de yeni bir şey kurmak gibi bir şey." (OG1),

"aynı şeye eski ya da yeni olan şeye, başka bir bakış açısıyla bakmayı içerebilir belki yaratıcı dediğimiz şey, daha önce bakılmayan şekliyle. Daha böyle belki dibindekileri karıştırarak, tekrar bakarak, yorumlayarak ortaya çıkardığımız şeyde yaratıcılığın kendisi olabilir."

(OG1), *“Günümüz değerleri, günümüz teknolojisi vesairesi açısından değerlendirerek, eski bir şeyi belki yeniden ortaya koymak yeniden yorumlamak.”* (OG1)

söylemleri bu vurguyu taşımaktadır.

Yaratıcılık ve inovasyon kavramlarının genel olarak birlikte alındığı görüşmelerde inovasyon üzerine yapılan tanımlamalar

“Yenilik belki mevcudu biraz daha revize ederek, farklı bir hale getirmek gibi.” (OG9),

“Yenilik... Daha önceden mevcut olmayan bir şeyin ortaya çıkarılması ya da mevcut olan bir şeyin farklılaştırılması, iyileştirilmesi geliyor aklıma. Her alanda...” (OG8),

“Eskinin üstüne küçük bir şey koymak aslında.” (OG3),

“Yeniliği de ben aslında değer katmak olarak tanımlayabilirim. Aslında var olan bir şeyin üzerine bir şeyler daha ekleyerek bambaşka bir hale getirmek. Ama yaratıcılıktan tamamen farklı olduğunu düşünüyorum; yaratıcılık hiç olmayan bir şeyi ortaya sürmektir, yenilik üstüne değer katarak servis etmektir diye düşünüyorum.” (OG4) ,

“Yeniliğin, var olan bir şeyi biraz güncelleme var olanın sorunlarını ortadan kaldırarak hani ilerleme olduğuna inanıyorum.” (OG6)

görüşleri çerçevesinde daha çok var olanın üzerinden ele alınmaktadır.

İşlevsel yaratıcılık ürün odaklıdır. Bu ürün denizaltı ya da işletme bilgi yönetimi sistemi gibi karmaşık bir sistem ya da teknik, yöntem ya da hizmet şeklindeki süreçler olabilir (Cropley ve Cropley, 2005: 174). Bu bakış açısı Burghardt'ın (1995: 4 akt. Cropley ve Cropley, 2005) sanatsal yaratıcılığı işlevsel değil estetik amaçlar ile sınırlı gören yaklaşımına dayandırılmaktadır. Mühendislik alanındaki yaratıcılık bir amaç ile yakından ilişkili görülür ve amaç en geniş anlamıyla süreç, sistem ya da nesne şeklinde bir ürün ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle araştırmada ağırlıklı olarak sanat ve sosyal bilimler alanında olmak üzere işlevden uzaklaşan yaratıcılık tanımlamalarının yoğunlaşması dikkate değerdir.

2.b. Yaratıcı Endüstriler Kavramı

Yaratıcı endüstriler küresel bilgi ekonomisinin en yeni ve dinamik parçası olarak gelişmekte olan ülkeler için çekici bir seçenek olarak görülmektedir. Yaratıcılık, bilgi ve diğer maddi olmayan kaynaklar üretici gücün önemli bileşenleridir. Yaratıcı endüstriler sadece kültürel ve toplumsal işlevleri için yeğlenmez, aynı zamanda kalkınma için ekonomik bir araçtır (Barrowclough ve Kozul-Wright, 2012: 3-4). Yaygın kabul gören İngiliz Kültür Medya ve Spor Müdürlüğü tanımına göre (DCMS, 2001: 9) yaratıcı endüstriler “bireysel yaratıcılık ve

yeteneği barındırarak, fikri mülkiyete dayalı biçimde istihdam ve refah yaratan endüstriler”dir.

Görüşmelerde genel olarak katılımcıların “yaratıcı endüstriler” ya da “yaratıcı kültür endüstrileri” kavramları hakkında kuramsal tartışmalara yakın olmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum görece yeni olan bu kavramların ve ardındaki tartışmanın Türkiye’de henüz yeterince dikkat çekmediği tespiti (Demir, 2014) ile uyumludur. Bilimsel disiplinler özelinde akademik çalışmalara odaklanan akademisyenlerin yaratıcı endüstriler gibi ekonomi, politika, iletişim çalışmaları, sanat ve işletme yazınının kesişme noktasındaki bu tartışmaya zaman ayıramaması anlaşılır bir durumdur.

Bununla beraber, endüstri kelimesi ile yaratıcılık kavramının bir araya gelmesi yorumların metalaşma ekseninde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Yaratıcı endüstriler kavramı ile ilgili görüşlerde endüstri kavramının devreye girmesiyle birlikte yaratıcılığın da kontrol altında tutulması, metalaşması gibi sınırlamalar ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Örneğin

“yaratıcı endüstri dediğimiz şey aslında bence ikiyüzlü bir kavram. Çünkü şöyle bir şey endüstri dediğiniz anda aslında bir patron bir sistemin aşağı doğru şey yaptığı bir hiyerarşi var.” (OG1),

“aslında yaratıcılık bir endüstriye dönüştüğünde maddi kısıtlamalar dâhilinde sanki veya tüketim amaçlı bir şeye dönüşmüş oluyor gibi geliyor. Yaratıcılığı böyle satıyorsunuz ve üst taraftan elit bir kesimin bir kültürü topluma empoze etmeye çalışması gibi aynen bu yaratıcı endüstrilerde elit bir kesim diyeyim yine toplumu bu yaratıcılığı kendi yaratıcılıklarını empoze etmeye çalışıyorlar, kendileri yaratıp toplumu da tüketmeye yöneltiyorlarmış gibi bir izlenim alıyorum yaratıcı endüstri deyince.” (OG1)

ifadeleri bu vurguyu taşır.

Bir başka açıdan inovasyon kavramına vurgu yapacak şekilde yeni ve farklı ürünlerin üretildiği endüstriler olarak düşünölmektedir. Örnek olarak

“Belki yaratıcıyla endüstriyi bir değil de ayrı ayrı duymuşumdur o şekilde yerleşmiş olabilir, onu çağrıştırdı çünkü direkt; fabrikalar, arabalar, üretim, teknoloji, bir şeyler...” (OG6),

“Yaratıcı endüstri olarak, körlere yeni bir cihaz tasarlıyorum şu an. Bir başka sistemi önümüzdeki hafta bitiriyoruz TEKMER’de.” (OG18)

“Ben dış protez ünitesinde bir uygulamaya rastlamıştım son zamanlarda, yaklaşık bir yıl önce filan. Hayran oldum. ... bilgisayar aracılığıyla yapılıyor. Bütün ölçümlerinizi oradan alınıyor, ... Mesela ben böyle bir deneyim yaşadım ve müthiş bir kolaylık oldu hayatımızda bu diye düşündüm.” (OG13)

ifadeleri verilebilir. Ancak kavramın bu şekilde yorumunun en belirgin ifadesi şu tartışma parçasında ortaya çıkmıştır:

Araştırmacı: Yaratıcı endüstriler kavramı, daha önce duydunuz mu size ne çağrıştırıyor?

[10 sn. kadar sessizlik.]

OG8_3: Endüstri deyince, bir şey çıkıyor ortaya...

OG8_4: Otomotiv sanayii geldi benim aklıma, yaratıcı endüstri denince birden. (OG8).

Yaratıcı endüstriler tartışmalarının Türkiye gündeminde yer edinmesi ve yükseköğretime ve çalışma yaşamına etki potansiyelinin doğru anlaşılması için bu kavramın akademinin dikkatine sunulduğu daha fazla araştırma ve yayına ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Görüşmelerde metalaşma ya da inovasyon ile ilişkisi üzerinden yaratıcılık kavramını endüstriye eklemeyen bu yaklaşımın; yaratıcılığa atfedilen ekonomik ve sosyal değerin ortaya çıkardığı genel eğilim (Miller, 2009: 93-95; Pareja-Eastaway ve Miquel, 2010), üzerine tartışmalar ile zenginleştirilmesi Başkent Üniversitesi ve Türkiye’de özgün yaklaşımların üretilebilmesi için önemli bir adım oluşturabilecektir.

2.c. Yaratıcılık ve Kaynaklar

Görüşmelerde “*yaratıcılık aslında bilgi birikimi ve eleştirel düşünceye dayanıyor.*” (OG1) şeklinde de ifade edildiği üzere yaratıcılığın önemli kaynakları bilgi ve eleştirel düşünce olarak görülmektedir. Bilgiyi var olanın üzerine yenilerini ekleme çerçevesinde bir diğer görüşmede

“Önceki bilgileri kullanıyor hep, önceki bilgileri kullanırken bir sıçrama noktası yakalıyor, bir atak yapıyor, o atak noktasını yakalamak önemli. Yoksa hiç kimse sıfırdan bir bilgi üretmiyor.” (OG2),

“Yani hani alanıyla ilgili bir ürün ortaya koyarken de bir takım geçmişe sahip olmak, o kültürün izlerini bilmek, ortaya koyacağı ürünlerdeki yaratıcılığını hep arttırıyor. Biz hani yaratıcılığın, bilinenlerden bir bilinmeyen ortaya koymak olduğunu savunduk ama bir de var olan bir takım kültürel izlerimizi de taşımamız.” (OG2),

“kuram derslerinde gördüğüm çocuklar hakikaten hocam bu ne işimize yarayacak diyorlar en başta, bir temel bilginiz olsun ondan sonra devam edersiniz.” (OG1)

görüşleri dile getirilmiştir.

Bilgi ve eleştirel düşüncenin yaratıcılığın kaynakları arasında görülmesi Adriansen (2010) ile uyumlu şekilde akademisyenlerin yaratıcı sürece entelektüel derinlik ile yaklaştığının ifadesi olarak yorumlanabilir. Bu durumda kuramsal düzeyde yaratıcılık ve yaratıcılığın temel kaynakları üzerine Başkent Üniversitesi genelinde uygun bir genel anlayışın bulunduğu düşünülebilecektir.

Yaratıcılığın ortaya çıkmasında / çıkamamasında özgürlükler ve sınırlılıklar temel belirleyiciler olarak ifade edilmektedir. Örnek olarak:

“Güçlü presentlarımız, varlıklarımız var dolayısıyla bence o bakıma şanslıyız çünkü yeni nesle baktığınız zaman biraz şey açısından kısıtlanıyorlar bence mesela çocuklar ellerinde İpad’le büyüdükleri için daha az bir attentions bir daha az bir dikkat şeyleri var ne derler konsantrasyon süreleri var. Veya mesela Lego örneğin, Lego oyuncakları bizim dönemimizde inanılmaz büyük bir yaratıcılık şeyiydi yani çünkü size böyle default bilmem kaç tane şekli olan kutu içinde oyuncaklar veriyorlardı ve biz ondan uzay gemisi, çatı olan ev, at falan filan yapıyorduk. Şimdi atı var, çatısı hazır, çatı için bir ne derler, bir taş çatı ya da araba için tekerlekler var. Yani çocuklarının elinde ready made hazır yapılmış şeyler verip aslında yaratıcılıklarını kısıtlıyoruz şu an. Yani böyle bir gelişme bence, Lego bunun için çok güzel bir örnek çünkü aslında yaratıcılığı tamamen temsil eden bir oyuncak olmasına rağmen, şu an mesela Lego Friends diye bir şey var kızlar için. Korkunç şeyler oluyor aslında şu an. Dolayısıyla iki tarafında güzel yanları kullanılabilirsek çok daha ne derler, yaratıcılık açısından ufumuz açılır.” (OG1).

Bu ifade bir yandan yaratıcılığın önünü açan teknolojik gelişmelerin, oyun ve oyuncağın aynı zamanda nasıl sınırlayıcılar da olabileceğini vurgulamakta, çocukların süreçteki yaratıcı katkılarını kısıtladığı ifade etmektedir. Benzer şekilde

“kime, hangi topluma hizmet ettiği belli olmayan, bazen Twitter’a hizmet eden, bazen Facebook’a hizmet eden böyle yaratımlar... Çünkü ne kadar çok like alırsan o kadar pohpohlandığını o kadar beğenildiğini düşünmeye başlıyorsun. İşte bütün kompozisyonlar, bütün dijital kompozisyonlar, dijital yaratımlar, selfie çekimler, her şey bu yönde gitmeye başlıyor. İnsanlar o zaman o bireysel doyum, yaratım noktaları vardı ya, tekrar etmeyeceğim onu, onları da o likelarla değerlendirmeye başlıyorlar ki çok endişe verici bir durum bu.” (OG2)

görüşü teknolojik gelişmelerin, kültürü, kültürün yaratıcılığın tanımını nasıl etkilediğini sorgulamaktadır. Teknolojinin mümkün kıldığı biçimsel etkileşim yoluyla değerini içsel motivasyondan çok dış kaynaklı geri beslemelerden alan bir üretim süreci tanımlanmaktadır. Bu durum yaratıcılığı örseleyen ve temel anlamında uzaklaştıran bir gelişme olarak anlandırılmaktadır. Benzer şekilde başka bir görüşmede

“Ben teknoloji konusunda böyle çok emin değilim. Çünkü internetin ben yaratıcılığı genişlettiğini değil, tam tersi köruklediğini düşünüyorum. Çünkü şu an bile, öğrencileri ele alırsak bir ödev bir proje oluşturmaları gerektiğinde bir kopyalama olayı söz konusu.” (OG6)

ifadesi de yaratıcılık ve yeniliğin bir koşulu olarak algılanan teknolojinin nasıl ket vurucu olabileceğine değinmektedir.

Hazırın uygulayıcısı pozisyonuna indirgenen insanın yaratıcılığının sınırlandırılmasında hız, rekabet ve sonuç odaklılık da yaratıcılık üzerindeki bir olumsuz etken olarak

değerlendirilmektedir. Hazır blok oyuncaklar üzerinden geliştirilen örnek üzerinden açıklaması bu vurguyu taşımaktadır:

“Aslında rekabet kültürüyle de çok bağlantılı bir durum. Yani sonuç odaklı başarı yani senin o Lego’yu bitirmen bir başarı. Çocuk, 4-5 yaşında, bunu öğreniyorsun daha sonra sana tanımlanmış şekilde o görevi bitirmen de bir başarı oluyor bu akademiye kadar gidiyor; şu konularda çalışırsan başarılısın fakat diğer konularda çalışırsan başarılı olmama ihtimalin var gibi... Yani ya da işte şey, sektörle bağlantı kuracak alanlarla çalışırsan önün açılabilir gibi şeylere... Yani bir rekabet kültürüne dayanıyor aslında bütün geldiğimiz tartışma.” (OG1)

Benzer görüşler diğer görüşmelerde de

“Sorgulayacak zamanımız yok, bir an önce bitmesi gerekiyor, lisede de, ilkokulda da öyle. Sorgulayacak zamanları yok, paldır küldür çocukları belli bir sınava dahil etmek zorunda hissediyoruz kendimizi. Belli bir başarıyı, sözde bir başarıyı yakalama mecburiyetinde bırakıyoruz. Onlar da o düzene ayak uyduruyorlar, bizim sorunumuz bu.” (OG8),

“Sistematik çalışma yok bizde. Bir de her şey acele oluyor.” (OG14),

“Mutlaka ona kattığı şey bir noktada yardımcı olacak ben eminim. Bu işte bir sonuç görmeyeceğiz. Bence biz süreçte yaşamayı sevmediğimiz için böyle bir toplumuz, sonuç sürekli ne olur, bırak sonucu, sonuç sende gelmeyecek öbür adımda gelecek. Diğer yaşında gelecek belki sadece burada biz katmaya çalışmalıyız hep bir sonuç istiyoruz.” (OG4)

ifadeleriyle dile getirilmiştir. İlerleyen bölümlerde pedagojik açıdan yapılan değerlendirmelere benzer şekilde sonuç odaklı yaklaşımın, yaratıcı becerilerin gelişmesi açısından olumsuz etkiler barındırdığı ifade edilmiştir.

Etkileşim yaratıcılık ve inovasyon için önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Görüşmelerde

“interdisipliner, multidisipliner; yani ikisini birlikte düşünüyorum. Herkes herkese bir şey katar ve çok şey öğreniriz. Biraz bizim orada eksiklerimiz var, şeyi bekliyoruz oturayım, ben eğitimciyim çok da iyi bilirim bu işi, ben yapamıyorsam zaten kimse yapamaz; yok öyle bir dünya! Başkaları çok farklı noktalardan bakar, bir araya gelirsiniz hiç aklınıza gelmeyecek şeyler çıkar, orada bireysel hepimizin eksikliği var diye düşünüyorum ben.” (OG6),

“... burası bir üniversite, evrensel bilginin, kültürün alınıp verildiği bir yer ve siz buradan mezun olduğunuzda mühendis olmayacaksınız, hukukçu olmayacaksınız, evrensel kültürün değerlerinden de haberdar olan birer birey olarak üniversite mezunu olacaksınız. Dünyanın öbür tarafında da böyle insanlar var ve o insanlarla bir denklik oluşturmak zorunda üniversite. Bu yüzden de sanatın niteliğini bilmemiz lazım. Sanat sizin kendi alanınıza sıradan bir birey

olarak mezun olmanızın önünü, sizin lehinize açma olasılığına sahip bir alan. Çünkü yaratıcılığınızı besleyen bir alan.” (OG5),

“Üretim demek, sistematik çalışmayı gerektiriyor. Eğer tek kişi üretmeyeceksek, bir araba yapacaksa, binlerce parça bir arada çalışacaksa burada çalışanı, destek personeli, bütün satışını dikkate aldığınızda sistem gerekiyor. Yani futbol takımı kurulması lazım. Biz ülke olarak oyuncu yetiştiriyoruz. Her bir oyuncu aynı takımda olsa bile rekabete alışmış. Bir araya gelip de takım oluşturmayı bilmiyoruz.” (OG18),

“... yaratıcı ürünler vermelerini beklerken, bunun içerisinde teknoloji de olsa yani çağ neyi gerektiriyorsa, ne olursa olsun, farklı düşündürebilmek için eğitim sürecinde çok yönlü düşünmelerine ve bunun içerisinde de sanat programlarına bedenlerini ifade edebilecekleri programlara eğer imkân tanırsak, onların günün birinde, kendi alanlarında onların sanatçı olması, sporcu olması gerekmiyor; mühendis olabilir, mimar olabilir, doktor olabilir, kendi alanlarındaki başarılarını da on kat ileri çekmiş oluruz, bunu gelişmiş ülkelerdeki bilim insanları ortaya her yönüyle koymuştur.” (OG11)

görüşleri bu vurguyu taşımaktadır. Küresel ya da ulusal düzeyde yer alacağı profesyonel ve/veya bilimsel bağlam ile etkileşim kuran bireylerin yaratıcılık açısından sahip olacağı avantajlara değinen bu ifadeler bireysel potansiyel ve becerileri aşan bir yaratıcılık anlamlandırmasına işaret etmektedir. Bu anlamlandırma pratiği yaratıcılık açısından etkileşim ve iletişimi önemli bir etken olarak konumlandırmaktadır.

Fikirlerin değerlendirilmesi ve uygulanması yaratıcılığın son aşamasıdır. Fikirlerin uygulamasının ilk bölümü yaratıcılığa ilişkindir. Tam kapsamlı bir uygulama ise inovasyon alanı olarak görülmektedir. Yeni üretilen fikirlerden hangisinin uygulamaya değer bulunduğunu anlamak için "hızlı hata" yaklaşımı uygulanmaktadır. Hızlı ve nesnel geri besleme sayesinde pek çok fikir elden geçirilip uygulama değerleri belirlenebilir. Düşünceyi bu kadar hızlı uygulamaya sokmak ve derin entelektüel süreçler ile sorgulamadan işlevsel değeri üzerinden herhangi bir düşünceyi diğerlerine yeğlemenin akademik çalışma pratikleri ile tam olarak örtüşmediği düşünülebilir. Fakat fon bulmak ya da *Spin-of* şirket kurmak gibi bir atılım için uygulanabilir fikirleri hızla seçmek çok önemli bir ihtiyaçtır. Rigolizzo ve Amabile'e göre (2015) bir fikrin potansiyel faydası ne kadar yüksek olursa olsun mevcut bağlamda uygulanabilir değilse faydalı değildir. Bu zamanından önce ortaya çıkan bir fikir için geçerlidir. Ancak bazen sosyal ve teknik koşullar fikrin uygulanmasına uygun olsa da organizasyon, sanayi ya da dünya değişime hazır olmadığı için uygulanması mümkün olmayabilir. Bu bakış açısına göre akademisyenler toplumdaki ve sanayiden geri beslemeye açık olmalı ve böylece bağlamın uzmanlık bilgilerinden üretilen yeni fikirlere hazırlık düzeyini doğru değerlendirebilmelidir. Böylece deneyimli yol arkadaşları ile proje benzeri süreçlerin yürütülmesi çok daha faydalı görünmektedir. Kendi uzmanlık alanında derinleşen ve etkileşim kurmaya eğilimi az olan akademisyenler için oldukça önemli bir açılım olabilecektir. Görüşmelerde ortaya çıkan anlamlandırma pratiği bu açıdan umut vericidir. Başkent Üniversitesi öğretim elemanları etkileşime atfettikleri önemli rol nedeniyle üçüncü nesil üniversite hedefine ulaştıracak çok disiplinli ve sektör bağlantılı çalışmalara olumlu

yaklaşmaktadır. Benzer hedeflerin ilgili idari birimler ile yapılan görüşmede de vurgulanması üniversite genelinde bütüncül bir yaklaşıma işaret etmektedir. Ancak bu yaklaşımın yeterli düzeyde pratiğe dökülmemesi kabul edilen genel bir eksikliklerdir.

Yaratıcılığın ve inovasyonun olabilmesi için maddi ve manevi koşullara yönelik vurgu da görüşmelerde öne çıkmaktadır. Bir başka görüşmede refah kavramı üzerinden bu koşullar genel olarak ifade edilmiştir:

OG3_6: ... yenilikçilik, yaratıcılık olması temelinde, biraz daha refah yattıyor olması lazım. Yani yaratıcılık istiyorsak bilimsel anlamda, toplumsal anlamda, kültürel anlamda biraz da refah içerisinde olmamız lazım.

OG3_9: [OG3_6'yı onaylıyor.] Canımızın derdinde olmamız lazım mesela. [Gülüyor.]” (OG3).

Maddi ve manevi koşullar olarak genellenen kaynakların neler olduğuna dair görüşmelerde vurgulananlar;

“Çok büyük alt yapı, yatırım, sermaye yatırımı istiyor, insan yatırımı istiyor.” (OG3),

“Yani bir biçimde, belki şey gerekir yani bu iş yüklerinin bir tartışılması düzenlenmesinin herkese nefes aldirabileceğini ne nefes alan kişinin de yaratıcı olabileceğini düşünüyorum.” (OG3),

“Ya yaratıcı olabilmemiz için, motivasyonumuzun çok yüksek olması lazım... Motivasyon arttırıcı şeyler, mesela iş ortamı, bilgisayarlığınızın yavaşlığına kadar...” (OG3),

“Maaşımızın yüksek olması lazım.” (OG3),

“... bilimsel araştırma özgürlüğü tabii ki var, isteyen istediğini araştırır yazar ve buna kimse itiraz da edemez ama bizim gibi kaynakları ileri ülkelerden çok daha sınırlı ülkelerde bu netice itibarıyla bir bütçe ve kaynak meselesidir araştırma. Bir öncelik sıralaması yapmak gerekir mi, konuları arka arkaya yazdığınız zaman acaba o konu Türkiye açısından ne kadar öncelikli bir konudur diye de düşünmek gerekebilir.” (OG8),

“Hayal gücü, çok önemli bir şey yaratıcılıkta. Benim gördüğüm, bizim kültürümüzde biraz hayaller bastırılıyor. Yani hayal kurmak sanki insanı gerçekten uzaklaştırıyor. Evet, fazlası uzaklaştırır, doğru. Ama hayalleri olduğu sürece insanlar bir şeyler üretebilirler diye düşünüyorum ben.” (OG13),

“... yönetim yaratıcılığı motive etmek için ne yapıyor, öğrencileri buraya heyecanla getiriyor mu, ders biter bitmez öğrenciler gidiyorsa burada bir eksiklik var. Sanat fakültelerinde öğrenciler boşalmaz, ışıklar sönmez, stüdyoların kapısı kilitlenmez. Tepeden gelen böyle bir otorite daima hissediliyor. Oysa tabandan dürtü gelmeli, biz bunun önünü devamlı tikiyoruz. Kusuruma bakmasın, her kim

üstüne alınacaksa böyle bir şey neredeyse bir dikta tadında. Yukarıdaki otoritenin gücü daima üstümüzde hissedilen böyle bir ortam...” (OG2)

şeklinde görüşmelerde sıklıkla tekrar edilmiştir. Bu durumun belirgin ifadesi şu görüşme parçasındaki etkileşimde de bulunabilir.

OG14_4: [Bulunduğu konum] ayrı çünkü.

[...]

OG14_4: Kampüsle çok fazla şeyimiz yok bizim. Tamamen farklı bir yerdeyiz. Bizim sıkıntımız...

Araştırmacı: O acaba bir avantaj mıdır diye de düşünmüyor değilim.

OG14_4: Yok avantaj değil, sıkıntılarımız var. Şehre uzak, işiniz olsa gidemiyorsunuz şehre. Erişim sıkıntımız var.

OG14_7: Etkinliklere katılamıyoruz.

[Herkes onaylıyor.]

OG14_1: Biraz kültüründen uzak kalıyoruz. (OG14).

Çevre koşulların dair bir başka ifade

“Özellikle çevresel motivasyon, yaratıcılığın beslendiği çevresel etkilerin hâkim olduğu boyutta ekosistem çok büyük önem arz ediyor.” (OG2)

bu durumun akademisyenlerin içsel motivasyonlarına olan etkilerini özetlemektedir. Bu ifadeler maddi koşulların bireylerin içsel motivasyonunu etkileyen önemli bileşenler olarak yorumlanması halinde çok önemli yaratıcılık kaynakları olduğunu düşündürmektedir. Daha açık bir ifade ile maddi iyileştirmeler yaratıcılığın ön koşulu ya da bireylerin yaratıcı olmak için bekledikleri karşılık değil, yaratıcı düşünsel üretim sürecin işletilmesini sağlayacak içsel motivasyonun destekleyicileridir.

Otonomi algısı ve içsel motivasyon yaratıcılığı belirleyen öncüllerdir. Ödüllerin içsel motivasyonu olumsuz etkileme nedenleri üç başlıkta toplanmıştır: Birincisi ödüller yapılan iş ile sonuç arasında araç-amaç ilişkisi kurarak yapılan işten alınan keyfi ve özerkliği azaltma etkisi yapabilir. İkincisi bireyin kendi çalışma yolunu seçme özgürlüğünden uzaklaştığı duygusu yaratarak kontrol altında hissetmelerine neden olabilir. Son olarak ödül sunulduğunda yaratıcı görevlerden alınan doyum yerine ödül ön plana çıkarak bireyi ödüle odaklar. Sonuç olarak ödüllerin yaratıcılığı azalttığını savlayan görüşlere göre ödül bireyin özerklik ve iç motivasyonunu olumsuz etkiler, dikkati ödüle odaklayarak göreve yöneltilen dikkati dağıtır ve bireyin kontrol altında hissetmesine neden olur. Değerlendirmeler gibi dışsal faktörler kontrol eden değil bilgi sağlayan bir hal aldıklarında yaratıcılığı artırır. Buna göre yaratıcılığı artıran durum değerlendirme performans kriterleri koymak gibi kontrol yöntemleri yerine performansı geliştirmek için objektif bilgi sağlamaktır (Byron ve Khazanchi, 2015).

Bir başka görüşmede dile getirildiği üzere “o sorunları çözüp ondan sonra yaratıcılık ve yenilik üstüne gitmemiz lazım diye düşünüyorum.” (OG8) yaratıcılık ve inovasyon bu koşulların sağlanması karşısında ikinci plana itilebilir olarak görülmektedir. Bu yaklaşım yaratıcılık için en uygun koşulları tasarlama ve onlara ulaşmak için sorun çözme süreci olarak yorumlanırsa sorumluluk alan ve aktif bir yaklaşım olarak adlandırılabilir. Aksi durumda olumsuz yorumlanırsa özellikle yeni nesiller için umut vermeyen bir durağanlığa işaret ederek motivasyon kırıcı bir yaklaşım olarak adlandırılabilir. Başka bir görüşmede de

“Çocuğa bunu motive edici şeyler vermek lazım. Bir tek biz devamsızlığını mı sayıyoruz, çocuk yarışmaya gitmiş derste yok yazmayalım. [Gülüşmeler.] Bir grup eskiden birinci oldular, t-shirtlerini kendileri bastırdı. O zamanlar böyle bir kültür yoktu. Küçümseniyordu böyle başarılar düşünün. Şimdi daha iyi konumda Başkent öğrenciler için ama halen motive edilmiyor öğrenci. Niye çıksın ki dışarıya? Ben olsam uğraşmam çünkü gideceksin cebinden para harcayacaksın, yarışmada birinci olacaksın. Bunu okulun bürokrasisi engelliyor bu arada. [Yarışmalarla ilgili konuşuyor.]” (OG11)

görüşü ile motivasyonu yaratmada dışsal unsurların çelişkili durumu ön plana çıkmaktadır. Bu durum Byron’un (Byron ve Khazanchi, 2015) yukarıda belirtilen ifadeleri ile uyumludur. Benzer bir şekilde

“Bir taraftan evin işesi ile bir taraftan yoğun çalışma temposuyla, bir taraftan şurada karşıdan karşıya geçerken kim vurduya gitme tehdidiyle uğraştığımız bir toplumda, oturup da bırakın bir makale yazabilmeyi, çalışma yapabilmeyi, okuma anlamında bile sıkıntı yaşıyoruz. Yaratıcılık dediğimiz olay zaten bu zeminin sağlanmasından sonra ortaya çıkar. Bu zemin sağlanmadan ne yaparız bizim gibi üçüncü dünya ülkeleri toplumu; hazır alırız.” (OG17)

görüşü de bu çelişkili duruma dikkat çekmektedir. Kültürel olarak da değerlendirilebilecek bu yaklaşımlar görüşmelerde genel olarak dile getirilse de eyleme geçmenin önünde engel olarak anlamlandırılmaz. Çünkü başka noktalarda yapılması gerekene ilişkin tartışmalar daha olumlu bir yaklaşım içermektedir. Bu durumun etkili bir örneği

“O yapmıyor ben de yapmayayım, nasıl olsa biri yapar mantığından yine biz çıkacağız. Başka biri gelip de sistem hop oturup yukarıdan aşağı olmuyor hiçbir şey. Aşağıdan yukarı olacak.” (OG4)

sözleriyle ortaya çıkmaktadır. Başka bir görüşmede

“Yoksa fiziki imkân, fiziki materyaller bir yere kadar, tasarımda da yaratıcılıkta da. Bunu bir adım ileriye götürebilen de sadece insan faktörü. İnsan iyi yetişir ve bakış açısı yaratıcı olursa, bir adım öteye gider; yoksa olduğumuz yerde dururuz.” (OG2)

görüşü mekânın bir kaynak olarak etkisinin bir engele dönüşmesinin karşısında yer almaktadır.

Yaratıcı endüstrilerde başarılı olmak için uygun bağlamın geliştirilmesi bir mecburiyetten öte hayati bir meseledir. Çünkü rekabetçi avantajın kaynağı yaratıcılık olduğunda piyasa kendi işleyiş mantığı içerisinde yaratıcı olmak için optimal bir çevre oluşturmamakta, daha açık bir ifade ile yaratıcı olmak değil kopyacı olmak daha kolay yoldan sonuca ilerlemeyi sağlamaktadır. Kopyalamayı engelleyen düzenlemeler olmadan yaratıcılığın baskın ekonomik eylem olması mümkün görünmemektedir (Barrowclough ve Kozul-Wright, 2012: 3). Bu açıdan bakıldığında yönetsel düzeyde beklenecek en önemli katkı 'oyunun kurallarını' belirleyerek akademisyenlerin yaratıcı ürünlerini sonuca ulaştıracakları, adil ve liyakate dayanan düzlemi belirlemektir. Bu yaklaşıma göre maddi koşulların iyileştirilmesi ikinci önceliktedir. İlerleyen bölümlerde pek çok katılımcının dile getirdiği gibi Başkent Üniversitesi öğretim elemanları arasında bilimsel yeterlilik ve liyakat vurgusu önemli bir temeldir. Bu temel üzerine inovasyon ve yaratıcılık bağlamında uygulamaları mümkün kılacak yönetsel düzenlemelerin inşa edilmesi mümkün görünmektedir.

3. Kültürel İklim (Özgürlük ve Sınırlılıklar)

Yaratıcılığı bireysel bir özellik olarak ele alan bilimsel paradigmlar (örn. Psikometrik, psikodinamik ve erken bilişsel modeller) yaratıcılık üzerindeki toplumsal etkiler yeterince önem vermezken son 30 yılda, yaratıcılığın ortaya çıkışına etkileşimin ve bağlamın rolü daha fazla ilgi gören bir araştırma konusu olmuştur (Moran, 2010: 77). Yaratıcılığın teşvik edilmesi neden önemli, hatta zorunludur sorusunu soran yazarlara göre yaratıcılık, yeni ve faydalı fikirler üretmek iç motivasyondan kaynaklanan ve kendi içinde değerli bir süreç olsa da sosyal ve çevresel koşullara çok fazla duyarlıdır ve yaratıcılık kolaylıkla boğulabilir. (Rigolizzo ve Amabile, 2015: 61).

Araştırmada özgürlükler ve sınırlılıklar öncelikle kültürel açıdan toplumsal düzeyde yorumlanmaktadır. Yaratıcılığın ve inovasyonun önünde geleneksel değerleri, uygulamaları koruma güdüsü de kültürel bir bariyer oluşturmaktadır:

"... şey gibi galiba bizde rahatsızlık yaratmasının bir şeyi şu gibi sanki. Sanki el emeği göz nuru gibi bir takım şeylerin yok olup gidiyor olması, yenilikçilik karşısındaki bir algı olabilir. Adobe'nin de animasyon, hiçbir program bilmenize gerek yok, el emeğine gerek yok bunu okumuş olmanıza bile gerek yok, hareketleri seçiyorsun pıt diye animasyonla işte bugün kitap okudum bilmem ne vermek istediğiniz mesajı bir reklam bile çekebiliyorsunuz şurada iki dakikada bile yapabiliyoruz bunu. Dolayısıyla onca emek onca okuma el emeği el becerisi gitti yani, gerek yok." (OG1)

ifadesi bu vurguyu taşımaktadır. Farklı disiplinlere yansıyan bu görüş bir başka görüşmede de

"hukumumuzu sürekli değiştirelim, yenileyelim diyoruz, Batı toplumları çok daha eski kanunlarını, çok daha eski hikâyelerini anlamlandırırken biz hala gerçek düzenini oturtamadığımız için hiçbir şeyimizin, hep bir bocalama, hep bir değiştirme, hep bir farklılaştırma çabası içindeyiz. Kendimizi farklılaştırıyoruz, yenilikten anladığımız bu aslında. Yenilendiğimizi zannediyoruz, başkalarına

benziyoruz, farklılaştığımızı zannediyoruz bir adım öteye gidemiyoruz. En büyük sorunlardan biri bu bence. Yenilik algısı farklı, farklılaşma olarak anlıyoruz ama o farklılaşmış şey de biz değiliz aslında.” (OG8)

görüşü ile ortaya çıkmaktadır.

Özgürlüğü vurgulayan diğer ifadeler ise

“... yaratıcılığın ortaya çıkması için kesinlikle özgür bir ortam gerekiyor bence. Biz de ne yazık ki öyle olmadığı için yaratıcı bir toplum değiliz diye düşünüyorum açıkçası. Tamamen birbirinden ayırmadım, tanımına sadığım, bir sıkıntı yok. Pek de bir şey aklıma gelmiyor, çünkü özgür bir ortamda değiliz. Düşünmeye sevk etmiyor bizi bazı şeyler, tam tersine bastırılıyor, sindiriliyor. Bu da yaratıcılığımızı etkiliyor kültürel boyutta.” (OG4),

“... yaratıcılığın doğuştan geldiğine inanıyorum. Her bireyin içerisinde bir potansiyel var. Hiçbirimiz bir şey üretemeyecek insanlar olduğumuzu düşünmüyorum. Tamamen büyürken çevresel etmenlerle; aile olsun, arkadaş olsun, teknoloji, medya neyse hani etkilendikleri şeylerden köreldiğini düşünüyorum bir süre sonra.” (OG6)

görüşleri ile yerel bağlamda kültür - yaratıcılık, inovasyon ilişkisi yorumlanmaktadır.

Bu bağlamda bazı deyişlerin de pek çok görüşmede tekrarlanarak yerel kültürlerin yaklaşımı çerçevesinde önemli bir örnek teşkil etmiştir:

“... depremden sonra travma odaklı çok sayıda terapi yöntemlerin Türkiye’ye hocaları gelmeye başladı ve eğitimler vermeye başladı. İlk duyulduğunda, psikoloji dünyası büyük oranda; “Şarlatanlık” dedi. Şimdi hepsi o eğitimleri aldı ve yapıyor. Ama bir direnç ilk anda, anlamaya çalışmadan bir direnç oluştu. Bizler de öyledir hani, “İcat çıkarma!” diye bir lafımız vardır. Çocuk yeni bir şey yapınca, değişik bir şey yapınca; “Otur yerinde, icat çıkarma!” deriz hani.” (OG3)

görüşünde “icat çıkarma” ifadesi ile betimlenen bu durum birçok görüşmede gündeme gelmiştir, Örneğin

“bizim şeye getiriyor kültürel engellerimize sebep oluyor. “İcat çıkarma, farklı açıdan bakma, hayal etme!” değil mi?” (OG10),

“Bunun sonsuz bir süreç olduğunun herkes bilincinde, bu kültüre sahip olan insanların sayısı bizde de arttıkça daha bir yere geleceğiz herhalde. Sonsuzluk bizim önümüzdeki yol. Bu işin sonu yok, zaten sonu olsaydı Yaratan’a da yakışmazdı, bizim hayatımız da çekilmez bir hale gelirdi. Ama şimdi bu teoride olan kısım, ülkemizde olan kısma gelince maalesef tamamen, bunların uygulama yeri olmadığı gibi, arkadaşlarımızda ifade etmeye çalıştılar, “İcat çıkarma.” sözü bunun en güzel özetidir.” (OG8),

“İcat çıkartma. Dolayısıyla böyle bir, [gülüyor.] böyle bir ifadelerimizin olduğu bir toplumun içerisinde o yaratıcılık kültürüyle ilgili var olan sıkıntının ben ilerleyen süreçte de devam edeceğini düşünüyorum.” (OG6)

şeklinde pek çok farklı görüşmeci tarafından yinelenmektedir.

Özgürlük ve sınırlılıklar açısından

“Yenilik ve yaratıcılık önündeki en büyük engel de din gerekçeli şeylerdir. Hele ki bugün ki ortamda bu arkadaşlarımdan herhangi birisi bir şey yazsın, gündeme gelsin derhal bireysel olarak hedef haline dönüştürüyorlar ve sizi canınızdan bezdiriyorlar.” (OG8)

şeklinde ifade edildiği üzere, dine atfedilen bazı yorumlamaların yaratıcılık ve inovasyon önünde bir engel teşkil ettiği düşündürmektedir. “Yaratıcılık Allah’a mahsus” söylemiyle bu durum farklı görüşmelerde vurgulanmıştır. Örneğin

“Bir de benim aklıma gelen bu ortaokuldaydı sanırım, din kültürü öğretmeni sanırım, sürekli yaratıcı kelimesini kullanmaya şey yapardı, yaratmak Allah'a mahsustur falan. Mesela resim yapıyorum ben, ne kadar yaratıcı diyorlar, öyle denmez falan derdi. Türkiye'de büyük kültürde de, küçük alandaki kültürde de hoş karşılanmayan, yabancı kalan kelime bence yaratıcılık. Dilimize bile girememiş” (OG2),

“Aslında bilinenlerden yeni bir bilinmeyen, yaratıcılık. Hiç olmayan bir şeyi yaratmak Allah'a mahsus olarak geçiyor.” (OG2),

“Kültür deyince din de biraz etkiliyor gibi geldi. Yaratıcılık genellikle aslında mesela ben derslerde obje yaratmaktan, nesne programlamada bahsediyorum, öğrenciler şey diyor, "Hocam, yaratmak Allah'a mahsus." falan şeklinde geçiyor. Objeye oluşturuyoruz falan şeklinde yumuşatarak söylüyorum. İnsanlar biraz yaratmak kelimesi gerçekten eğer yoktan var etmekse Tanrı'ya has bir şey olarak görüyorlar, ben de öyle görüyorum. Yoktan var etme ama genellikle, biz yoktan var etmiyoruz, bazı şeyleri alıyoruz birleştiriyoruz, farklı bir formata sokuyoruz veya buluyoruz.” (OG4)

şeklinde yinelenen görüşler bu vurguyu ortaya çıkarmaktadır.

İş çevresinin nasıl algılandığı örgütün yaratıcılık düzeyi ile yüksek düzeyde ilişkilidir. Örgütlerin çalıştırdıkları bireylerin beceri ve kişisel özellikleri inovasyon ve yaratıcılığı belirleyen önemli bir etken olmaya devam etse de yaratılan çalışma iklimi bu bireylerin yaratıcı potansiyelinin nasıl ortaya çıkarılacağını etkilemektedir (Amabile vd. 1996). Organizasyonlardaki önemli iş görme beceri setleri arasında yer alan “uyum sağlayabilme” (adaptability) becerisi iki temel beceri ile ilişkilidir: Yaratıcılık ve problem çözme. Disiplinlerarası ve karmaşık sorunları çözmek, bilgiyi yenilikçi yöntemler ile kullanmak gibi yaratıcılık ile ilişkili temel becerilerin organizasyonların başarısındaki rolünün artmasının nedeni toplumun değişen ihtiyaçları ve değişimin temposunun artmasıdır. Organizasyonların uyum sağlayabilmesi için esnek, belirsizliğe tahammülü yüksek ve hayal kurabilen; kısacası yaratıcı çalışanlara sahip olmaları gerekir (Puccio ve Cabra, 2010: 146-147).

Araştırmada özgürlük ve sınırlılıklar ile ilgili ortaya çıkan genel resim ilgi çekicidir. Bu durum genel olarak katılımcıların yaratıcılığın yoktan bir şey var etmek yerine var olanları birleştirmek ya da var olanda küçük değişiklikler yapmak olarak anlamlandırması ile ilişkili görülebilir. Bu bakış açısına göre araştırma yoluyla bilgi ve yenilik üretirken yaratıcılık kullanma rolü ile toplumsal bağlamdaki yaratıcılık anlayışını uzlaştırmak için bir meşrulaştırma stratejisi kullanıldığı ifade edilebilir. Psikolojik brikolaj anlayışına göre yeni ve farklı çözümler her zaman var olan fakat ilişkisiz düşüncelerin birleştirilmesi ile gerçekleşir. Bu ilişkisiz düşünceler bir bireyin dimağında yer alabileceği gibi, birden fazla bireyden de gelebilir. Sanchez ve Burks'a göre (2015) psikolojik brikolaj bir yaratıcılık sürecidir. Bireyler ayrık hatta çatışma halindeki sosyal kimlikleri bütünleştirmeleri halinde brikolaj kolaylaşacaktır. Bu açıdan bakıldığında Başkent Üniversitesi öğretim elemanlarının akademik kimlikleri ile inovasyon süreçlerindeki diğer roller arasındaki uyum algılarının artırılması üçüncü nesil üniversite hedeflerine ulaşmak açısından olumlu etkiler yapacaktır.

3.a. Yükseköğretimde pedagojik açıdan kültür

Literatürde eğitim ve yaratıcılık konusunun ironiler barındırdığı ifade edilir. Yaratıcılık yeni ve önceden belirlenemeyeni içerirken eğitimin genel hedefi gelecekte uygulanmak üzere öğrenilmiş ve kestirilebilir davranışlar geliştirmektir. Yüksek düzeyde yaratıcı düşünce gerektiren bir dünyada eğitim sistemleri daha az yaratıcı kişiler üreten süreçleri barındırmakta olabilir (Jordan ve Carlile, 2013). Ken Robinson okulların yaratıcılığa zarar verdiği tezinden hareketle yeni bir eğitim anlayışı önermektedir. Ona göre endüstriyel okul metaforunun terk edilmesi gerekmektedir. Endüstriyel metafora göre eğitim doğrusaldır ve çıktılara yoğun şekilde odaklanmıştır. Önceden belirlenmiş bir seri becerinin kazandırılması amaçlanır (Robinson ve Aronica, 2015). Bu açıdan bakıldığında eğitim ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi sorgulayan katkıların dünya genelinde tartışılan bu konu başlığı ile uyduğu ifade edilebilir.

Anlayışlı ve destekleyen ebeveynlik tarzı ile yaratıcılık düzeyi arasında olumlu ilişki vardır (Lim ve Smith, 2008). Bir başka boylamsal çalışmada ise yetişkin yaratıcılığı ile erken yaşlardaki aile içi anlaşmazlıklar arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Bu sonuç yaratıcılığın gelişmesi için güvende olma psikolojisinin önemine vurgu yapan varsayımlara ters düşmektedir. Yazarlara göre güven duygusunu engellese de aile içi çatışma iç kontrol odağının gelişmesi, deneyime açıklık ve düşünceler ile oyun oynama gibi özellikleri teşvik ederek yaratıcılığı desteklemektedir (Koestner vd. 1999). Bu ve benzeri çalışmalar yaratıcılığın ideal koşullarını oluşturan bir aile ortamını tanımlamanın mümkün olmadığını düşündürmektedir.

Genel olarak görüşmelerde temel eğitime, aile etkisine yönelik olumsuz bir eleştiri ile karşılaşmıştır. Bu

“her şeyin temelinde bir şekilde oraya gelinceye kadar kafanızda bilimsel bir alt yapının aile, okul, liseden oluşturulmuş olması gerekiyor.” (OG10),

“Türkiye şartlarında hiç bunu motive edici bir eğitimden geçilmiyor. Ne yazık ki, kalıplara ve ezberlere yönelik.” (OG11),

“Aslında biz sorgulamadıkça, düşünmedikçe ya da buna sevk edilmedikçe yaratıcılığı körüklemiyoruz, bırakıyoruz. Bu böyle bir durum. Burada aile önemli bir faktör. Gençler her şeyi hazır bulmaya alışmışlar, çok seviyorlar. Kendileri ister istemez başta ailevi kökenli olarak köreliyor.” (OG4),

“çocuk büyürken anne babasının bir sorun karşısında, kabullenip oturduğunu ve her gün ağladığını bilişsel olarak geniş getirdiğini görüyorsa; kendi de muhtemelen başka bir şeye farklı bir gözle bakmayı düşünemeyecektir. Ama sürekli olarak sorunlar karşısında hep başka bir tarafa kayıldığını, sürekli bir hareketli zemin olduğunu gören bir çocuksa, ‘Bunu burada kullanmam işe yaramadı ama bir de şurada deneyeceğim, öbüründe de deneyeceğim, pes etmeyeceğim’ gibi bir düşünsel yapıyla gelişiyor. O yüzden kültürle çok ilişkili, iç içe kavramlar...” (OG6),

“Şimdi bakıyorum, liseyi bitirene kadar hatta üniversitenin ilk iki yılına kadar, bizim ailelerimizde, çocuk yetiştirme biçimimizde her şeyi çocuk adına anne baba düşünür aslında. Hani ödev yapılacaksa onu alır, çok tartışılan şey vardır, portfolio ödevler, proje ödevleri vardır daha ilkokuldan itibaren onun adına anne babalar yapar.” (OG6),

“Türkiye’de. O da ta en başta, onun okul öncesindeki bir yerlerinden geliyor diye düşünüyorum ben. O kalıntısı vardır, aile biraz farklıdır, dolayısıyla aileler standart, okul standart, servise biniyorsan standart davranacaksın. Yani temel yaşam, hep oraya geliyorum aslında, temel yaşam ihtiyaçlarını ya da gereksinimlerini net yapmak bizim tanımımız. O tanımı yaptığımız sürece de ne yaratıcı kültürden ne yenilikten, bence tabii, bahsedemeyiz.” (OG6),

“Üniversitede verimli bir yenilikçi ve yaratıcı bir ortam yaratabilmenin bir ön koşulu da, ilk ve orta öğretim. Milli eğitim. Orada çözümlenmiş olması gereken pek çok boyut var. Ama bizde ilk ve orta öğretim son derece uysal, her şeyi kabullenmeye hazır, hiçbir konuda itiraz ve eleştiride bulunmayan bir toplum profili öngörmüştür ve başarmıştır.” (OG8),

“Yaratıcılık yani sonuçta düşünmeye bağlı ama bizim eğitim sistemimizin buna çok uygun olmadığını düşünüyorum açıkçası. Bizim genel öğrencilerimiz yıllardır alışmışlar, işte hoca anlatacak, burası önemli diyecek, not tutturacak, ezberleyecekler, benzeri bir şey çıkacak... Tabii burada eğitimcilerin de belki katkıları önemli. Ama hepimiz aynı sitemden gelmişiz, ezbere dayalı, özellikle test çözmeye dayalı bir sistemle gelmişiz. Dolayısıyla hiçbir zaman ve yani farklı fikirler söylediğinizde hiç dikkate alınmamış, ayrıştırılmışsınız...” (OG12)

bir diğer görüşmede de benzer bir şekilde

“Yani bizlerinde aslında, eğitim camiasının bir temsilcisi olarak söylemek gerekirse çok böyle tabularımız var yıkamadığımız; hep kendi tarafımızdan, öğretmen tarafından, kurum tarafından eğitime bakıyoruz. Bakış açısını şartlandırmadan bakmak lazım, o anlamda hani yaratıcılık ve yenilikçilik biraz

zor, bizler için. Kendi adıma söyleyeyim. Çünkü öncelikle kendi tabularına sahip çıkıp onları savunuyorsunuz belli bir dereceye gelene kadar akademik hayatta. Sonra onları kırmak iyice zorlaşıyor bizim için.” (OG6)

sözleriyle ifade edilmektedir. Bu konu üzerine sorumluluğu sisteme yükleyen pasif bir duruş yerine aktif bir pozisyon almak üzerine şu ifade dikkate değerdir

“... ayırık otları, o kadar farklı çocuklar çıkıyor ki. Önemli olan onları desteklemek. Bir tane, iki kişiyi doğurur, üç kişiyi doğurur cesaretlendirir. Sistemi şu an ben düzenleyemem ama sistem kötü diye de sistem bir şeye müsaade etmiyor diye de oturup da beklenmemeli, bir şeyler yapmalıyız... Hala çok geç değil bence üniversite ya. Üniversiteye kadar gelmedi diye n’apalım o zaman, kaybetmemiz lazım. Hayır, burada vizyon verebiliriz, farklı bir bakış açısı kazandırabiliriz çocuklara çünkü çok farklı...” (OG4)

görüşü dile getirilmiştir. Diğer görüşmelerde

“eğer yenilik insanlar tarafından gerçekten farklılıklarıyla ortaya çıkacak bir şey olacaksa onun içerisinde yaratıcılığa ihtiyaç var. O da dönüp dolaşacağız, bir taraftan eğitimle olan bir şey. Evet, doğuştan yaratıcılık kapasitesi yüksek, yani farklı görebilme kapasitesi yüksek olan insanlar olabilir ama eğitim bu kapasiteyi ya da hiç buna sahip olmayanların kapasitesini arttırma gücüne sahiptir diye düşünüyorum. Çünkü burada şey var, görünenin dışındaki alternatifler görebilmek demek, düşünmekle ilgili bir şey. Siz düşünebildiğiniz sürece, kafa yorduğunuz sürece ya da bir alternatifin olduğuna ilişkin fikriniz olduğu sürece o alternatifi ararsınız.” (OG6),

“Kültürden ziyade bence eğitim daha etkili yaratıcılık üzerinde. Yani eğitim düzeyi düşük olan toplumlarda yaratıcılık biraz daha geri planda kalıyor. Sonuçta insanın vizyonu ne kadar gelişirse, yaratıcılığı o kadar artar. Bunun için de okuması, kendini geliştirmesi gerekiyor. Kültürün etkisinden ziyade ben eğitim düzeyinin yükselmesiyle beraber insanların yaratıcılığının ve yeniliklere daha açık olabileceği düşüncesindeyim.” (OG16)

görüşleri ise bir yandan da yaratıcılık ve inovasyon için eğitimin taşıdığı potansiyeli göz ardı etmemeyi vurgulamaktadır. Yine bu noktada da bir sistem sorunu gündeme gelmektedir ki

“Biz yaratıcı öğretmenler yetiştirmeyi hedefliyoruz, ne kadar yaratıcı oluyor bu birinci sorun. İkinci sorun da o öğretmenler nasıl yaratıcı bireyler yetiştirebiliyor bu da bir başka sorun.” (OG6)

görüşü bu soruna dayanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında akademisyenlerin görüşleri, yaratıcılık kavramı ve bu kavramın günümüz sosyo-ekonomik bağlamında kazandığı vurguyu konu alan eğitici eğitimlerine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarır.

Pedagojik formasyonda yaratıcılığın sağlanmasında uygulama yoluyla deneyimin artırılması yaratıcılığın önemli bir kaynağı olarak görülmektedir. Bir görüşmede

“uygulama yaptırttığım için daha rahatım, istediğim şeyi yaptırabiliyorum onlar da istedikleri şeyi yapabiliyorlar aslında hani bireysel olarak kendi ilgili alanları kendi istedikleri hikâyeleri üretebildikleri zaman kendileri de heyecanlanıp yine yaratıcılık konusu hani.” (OG1)

şeklinde ifade edilen görüş farklı pek çok görüşmeci tarafından da desteklenmiştir. Alan çalışması ile sağlanan deneyimin yaratıcılığa etkisi

“Şimdi orada, klinikte de çalıştığım için, hemşirelerin böyle yenilik gerektiren, yaratıcılık gerektiren durumları fark etmeleri çok önemli. Ve gerçekten çok odak noktadalar. Bir şeyler ters gidiyor olabilir, yanlış bir şeyler olabilir ya da ihtiyaç olabilir. O yüzden orada hemşireler fark edebiliyorlar. Tabii yaratıcılık deyince, böyle yeni bir icat, kocaman bir şey düşünmemek de lazım ki herkes zaten aynı fikirde.” (OG3),

“Sürekli çocuklara haftada bir simülatif sınavlar yapılıyor burada artık. Hani çocuk bir hafta bir şeyler görüyor hemen onun sınavına giriyor. Bir pratik uygulama görüyor, hemen sınavına giriyor. Pratik uygulamalar tabii çok değişti.” (OG9),

“Çünkü biz teorik derslerimizden sonra bütün günümüzü birlikte geçiriyoruz, tüm çalışmamız; usta, çırak ilişkisi, hasta diyalogu, kendi meslek grubundan, ameliyathane, yoğun bakım. Sürekli yanımızdalar, bu nedenle de bizden de çok fazla görerek de öğreniyorlar. Manipülasyonlara da katılıyorlar, birazcık hep söylenen usta çırak ilişkisi tıpta daha fazla gibi görünüyor.” (OG16)

şeklinde ifade edilmiştir. Bir başka görüşmedeki

“hemen eğitime dönelim; gerçek olayların yaşandığı ya da içerisinde gerçek nesnelerin bulunduğu mekânlarda, yaratıcı güçleri daha fazla uyarılıp daha meraklı ilgili olup öğrenme daha kalıcı olur, diyoruz.” (OG2),

“Mezun olduğun zaman, öğretmensen, iç mimarsan her neyse, ilk göreve başladığında sudan çıkmış balık gibi oluyoruz. Yani eğitim aşamasında teori artı uygulama, hele o uygulamanın işin mutfağında yapılmasının önemi çok büyük.” (OG2),

“Steve Jobs yetiştirmek istiyorsak biz öyle sıra dışı insanları yetiştirmek istiyorsak, yani sıra dışı eğitim ve öğretim metotları kullanmalıyız. Öğrenciyi çok da işin içine katan. Mesela biz burada probleme dayalı öğrenme diye bir yöntem kullanıyoruz. Çok sıra dışı bir eğitim yöntemi. Çocuğa ders anlatmıyoruz biz burada. Üç hafta sürüyor bu. Çocuğun eline senaryo veriyoruz, o senaryoyu okuyor ne öğreneceğine karar veriyor, tartışıyor kendi arasında siz sadece dinliyorsunuz. Gidiyor, öğreniyor sonra geliyor birbirlerine anlatıyorlar falan. Mesela bu muhteşem bir aktif eğitim öğretim metodu. Bu tarz, öğrenciyi çok daha işin içerisine çekebilecek modern sıra dışı yöntemlerle, anca bunlar olabilir.” (OG12)

görüşleri uzmanlık alanına ilişkin öğrenme sürecinin bizzat işe ilişkin ortamda ve uygulama yaparak deneyimleme boyutuna verilen öneme dikkat çekmektedir.

Eğitimde sınırlar çizmektense sınırları kaldırmak önemli görülmektedir. Bu yöndeki araştırma sonuçlarına değinmeden önce dünya çapında son 30-40 yıldır öğretmenlerin yaratıcılığı olumlu gördükleri ve eğitim ortamında yaratıcılığın desteklenmesi gerektiğini ifade etmelerine karşın Avustralya, Almanya, Nijerya, Polonya, Singapur, Türkiye, İngiltere ve ABD'de yapılan bazı araştırmalar öğretmenlerin yaratıcı öğrencilere karşı ilgisiz hatta karşıt olduklarını gösterdiği ileri sürülmektedir. Aynı eğilimin yükseköğretim açısından da görüldüğünün altını çizmek gerekir. Örneğin ABD'de mühendislik eğitiminde yaratıcılığı destekleme hedefine hizmet eden çok az eylem bulunur. Son yıllarda gelişme olsa da yaratıcılık üzerine sağlıklı bir eğitim verilemediğine işaret eden raporlar yayınlanmaktadır (Cropley ve Cropley, 2010: 353). Bu durumda devam edilen ifadeler Türkiye ya da Başkent Üniversitesine özgün bir sorun alanının ifadesi yerine daha geniş erimli bir sorunun kurum özelindeki yansımaları olarak okunmalıdır. Buna karşın asıl dikkat çekici olan katılımcıların bu sorunun yerel olduğu yönündeki algılama biçimleridir. Bu durumun en belirgin ifadesi aşağıdaki görüşme parçalarında bulunabilir.

OG2_3: [Öğrenci niteliklerinden bahsedilirken] ... bütün hocalar, ...'da çalışan veya ...'da çalışan, hocalar, [Ankara'daki vakıf üniversitelerinden ikisi] "Öğrencilerimiz böyle maalesef." Diyorlar. Ve oralarda jüriye katıldığım zaman da görüyorum yani; profil, beş aşağı beş yukarı aynı.

OG2_4: O zaman jenerasyon problemi yani.

[OG2_3 ve OG2_OG4 üst üste konuşuyorlar.]

OG2_3: Jenerasyon, diğer fakültelerde durum nasıl onu bilmiyorum.

OG2_4: Milli bir problem. (OG2).

Benzer şekilde pedagojik açıdan yaratıcılık tartışılırken ülkemizin durumu özgün görülmektedir:

"Ama tabii bizim ülke olarak, üniversite olarak istediğimiz, insanları günlük hayatında bir takım problemleri aştıkları yaratıcılıklar değil sanırım. Daha sektörel belki üretime dayalı, belki kar getirecek bir takım yaratıcılık ve yeniliklerle öne çıkmaya çalışıyoruz." (OG6).

Bu anlamlandırma pratiğinin zamanda bir an (geçmiş) ya da mekânda bir yer (ideal eğitimin uygulandığı Batı) karşısında ülkemizdeki durumu mitleştirme eğilimi olarak yorumlanabilir. Tüm dünya eğitim alanında bu bölümün başında ifade edilen yaratıcılık-eğitim çelişkisini tartışmakta; buna karşın bu çelişkiyle ilişkilendirilebilecek zorunlar ülkeye ya da kuruma özgü yorumlanmaktadır.

Benzer bir durum bir başka görüşmede de

“... sunumunda özgün olacaksın dedim. Yılsonunda topluyorum maalesef ki, yılsonunda toplanınca geldik baktık, hepsi standart Başkent Üniversitesi kapağı koyulmuş, bitirme projesi formatı gibi. Bizim bu arada yurt dışından öğrenciler gelmeye başladı. Bir tane öğrenci vardı, Pakistan'dan tek o öğrenci, aslında kötü o öğrencinin ortalaması. Ama tek o öyle bir formatta sundu ki, tek o farklıydı, bu da çok ilginç.” (OG11)

dile getirilmiştir. Bu yaklaşım karşısında daha olumlu bir perspektifle yaratıcılık için elverişli alanlar kurulabileceğine ilişkin ifadeler de öne sürülmüştür. Örneğin:

“Ne kadar alt sınır verilirse o kadar zorlaşıyor yapmanız gereken şey. O kadar serbest o kadar da şeyi yaratmak zorlaşıyor ama ortaya çıkan şeyler çok daha başarılı oluyor. Mesela OG1_5'in dediği gibi 150 kare doldurun hikâyesi neyle doldurduğunu söylemeyeceksin biri renk kullanır mesela, bu bence yaratıcılığı en çok ölçen şey, olabildiğince az kuralla bir ödev verdiğiniz zaman öyle çocuk yakanıza yapışıp ama ne ama ne istiyorsunuz hocam derken [gülüyorlar] işte yine o noktada onun ötesine geçebildiğin noktada yap istediğini dediğinde bir şey getirebildiği noktada aslında yaratıcıdır. Çıkan sonuç iyi kötü fark etmez ama bu sınırlamalar olmadan bir şey yapıp size getirebiliyorsa bu bence yaratıcı düşünebildiğini gösteriyor çocuğun ya da en azından ona adım atmaya başladığını gösteriyor.” (OG1)

şeklinde ifade edilmiştir.

“gençler daha iyi üretsın diyorsak, biz dayatmalardan öte, günün koşullarında onlara ne verebiliriz diye düşünmemiz gerekiyor, bir hoca olarak. Benim aklıma bunlar geliyor. Bunu kültür dayatıyor diye, gençlere bunu dayatmamamız gerekiyor. Gençlere biraz daha özgür bırakıp, eğitim vererek mesleğini öğretmek ama onların geri bildiriyle de onları çok rahat bırakmamız gerekiyor. Onları rahat bıraktığımız zaman en vasat öğrenciden bile çok değerli başarılar elde edebiliyoruz.” (OG18)

şeklinde ortaya çıkmıştır. Eğitim alanında yaratıcılığı teşvik etmek için serbest bir alan ve etkileşim ihtiyacına değinen katılımcıların ifadeleri Ken Robinson'un eğitimin odağına karşılıklı bağımlılıkları alan ekolojik eğitim savı ile benzerlikler taşımaktadır. Buna göre eğitimin odak noktasına sağlık, ekoloji, adalet ve ilgi gelmelidir. Bu temel sayesinde esneklik, dinamizm ve karşılıklı bağımlılık ağırlıklı bir eğitim anlayışına ulaşılır. (Robinson ve Aronica, 2015)

Yaratıcılık üç içsel bileşene ve bir dış bileşene dayanır. İç bileşenler alan ile ilişkili beceriler, yaratıcılık ile ilişkili süreçler ve görev motivasyonudur. Alan ile ilişkili beceriler eldeki soruna çözüm getirecek görev alanına giren yetenekler, bilgi ve teknik uzmanlıktır. Yaratıcılıkla ilişkili süreçler belirsizliğe karşı tolerans gibi kişilik özellikleri ve fikir üretme esnekliği gibi bilişsel tarz özellikleri ve vaz geçmeden çözüm için enerjiyi sürdürmek gibi çalışma tarzından oluşur. Görev motivasyonu iç ya da dış kaynaklı olabilir. Son bileşen dış kaynaklıdır. Dış sosyal çevre her üç iç bileşeni de etkiler. Öğrenme fırsatları, yeni beceriler elde etmek için fırsatlar alan ile ilişkili becerileri doğrudan etkiler. Yaratıcılıkla ilişkili süreçler düşünce

üretme teknikleri eğitimi, daha yaratıcı çalışanları gözlemlemek ve onlarla iş birliği içinde çalışmak yoluyla geliştirilebilir. Sonuçlara değil yaratıcı süreçleri desteklemeye odaklanan bir iklim bireylerin yaratıcı süreçleri öğrenmesini ve denemesini sağlar (Rigolizzo ve Amabile, 2015: 62).

Yaratıcılığın ve inovasyonun en temel kaynakları olarak bilgi ve eleştirel düşünce tanımlandığında, yükseköğretim kültürüne dair dile getirilen

“Akademik merak çok çok az. Bir şeyler yazıyoruz ama üç beş kişi okuyor, kaldırılıyor, atılıyor ne yazık ki, Böyle bir şey kültürümüzde yok. Sorgulama olmadığı için yaratıcılığın olmasını da beklemek bence çok komik bir durum.” (OG8)

görüşü ve akademisyenler boyutuyla da

“Eski öğretim üyesi, araştırma görevlisi ilişkisiyle, şimdi ki sanıyorum; şimdi ki bana biraz olumsuz geliyor. Hocayla bağı koparmış vaziyetle. Bu iş neticede iyi bir hocanın yanında yetişme... Usta çırak ilişkisi gibi bir sistem varken şimdi bu yüksek lisans ve doktora eğitimi dolayısıyla arkadaşların üstlendiği bir sorumluluk var başka kurumlara ve kişilere karşı... Ben kendi araştırma görevlimin ne zaman, nerede olduğunu bilmiyorum. Ama güvenmek zorundayım, burada değilse mutlaka kendisiyle ilgili bir şey yapıyordur, öyle var sanıyorum. Eski düzen bana daha sağlam geliyor. Araştırma yürütme dâhil, öğretim üyesinin araştırma görevlisinden bu maksatla takım çalışması anlamında yararlanma olanağı yok diyebilirim.” (OG8)

görüşü temel bir probleme işaret etmektedir. Bu etkileşimin kurulamamasına

“Benimdir, seni katmam seni katmam. Ya da ben katılacağım zaman da şu, niye onun olan bir şeye ben gideyim de o kadar emek harcaayım? O zaman kendiminkini yapayım gibi... Ben genelde böyle düşündüğümüzü, düşünüyorum... Kolektif bilinci oluşturamadık hocam maalesef.” (OG13)

görüşü kültürel bir boyut da katmaktadır. Başka bir görüşmede ise öğrenci akademisyen etkileşimine eleştirel bir yaklaşımla

“Neden sorusu çok önemli bizim için. Kendi öğrencilerimle ilgili bir şeyler söyleyebilirim. Sınıfta eğitimle ilgili hiç yaratıcı düşünceyi ortaya çıkarmak çok zor. [...] İşte ezberleme, şunu okuyayım geçeyim hiç düşünmeyeyim, neden bu böyle olmuş bu sorular sorulmuyor çok fazla. Bizim nasıl oluyor? Sınıfa giriyoruz, soru soruyoruz, cevap yok. Katmaya çalışıyorsun çok zor oluyor yani kişilerin de isteği çok önemli, öğrencilerin o sürece katılma isteği. Sen istediğin kadar uğraş bir yerde tıkanıyor. O yüzden biraz eğitim sistemiyle de ilgili sıkıntımız var, o yüzden tam öğrenme gerçekleşmiyor ya da yaratıcı düşünceyi tam ortaya çıkaracak zemini hazırlayamıyoruz.” (OG4)

görüşü dile getirilmiştir. Benzer bir şekilde

“Öğrenci popülasyonu ne kadar açık sormaya? Sormuyorlar, okumuyorlar. Okumayan, sormayan birisi nasıl olacak da yaratıcı ve yenilikçi bir algıya sahip olarak bir şeyler talep edecek, söz konusu değil.” (OG5)

şeklinde ifade edilmiştir. Akademisyenler arasında, akademisyen-öğrenci, akademi-sektör / farklı kurumlar arasındaki etkileşim de tarafların akademik merakları çerçevesinde yaratıcılık ve inovasyonu beslemektedir:

“Yenilik anlamında da işte gelen her nesil, beni de şekillendiriyor. Çünkü sistemi değiştirmem gerekiyor, anlatış tarzımı değiştirmem gerekiyor, kullandığım materyali değiştirmem gerekiyor. O yüzden belli seviyelerde etki ediyor. Uygulamaya da çalışıyorum.” (OG17),

“eğitim verdiğiniz grubun motivasyonu da sizi etkiliyor. Onlar ne kadar istekli, ilgili olurlarsa, sizin motivasyonunuz o kadar yüksek oluyor. Daha farklı projeler ortaya çıkabiliyor, yeni şeyler ortaya çıkabiliyor. İki tarafın aslında motivasyonu herhalde bu yenilik ve yeni projeler üretmekte önemli diye düşünüyorum... Onlarla farklı sosyal etkinliklerde de bulunuyoruz. Başka şeyler de yapıyoruz ama çalışma ortamında da bence çok iyiler.” (OG16),

“mesela benim öğrenciliğimde olmadığı kadar artık, hocalar, asistanlar ve öğrenciler yakınlaşmış durumdadır. Mesela çok güzel kongreler düzenliyorlar, bizim yaptığımızdan daha iyi yapıyorlar. Konuşmacılar çağırıyorlar, onları çağırırken son derece özgürler, sadece titre ve hiyerarşiye göre çağırıyorlar yani.” (OG10)

şeklinde bu etkileşimin etkisi dile getirilmiştir. Benzer şekilde

“bizim üniversitelerimizin öğrencilerinin de başka üniversitelerin öğrencileriyle bir arada olabileceğini, çalışma yapabileceğini, sosyal faaliyetlerde bulunabileceğini... itmek yerine başka üniversitelerle çalışmak, o biraz heterojenlikle sağlanacak bir şey. Bu herhangi bir sosyal faaliyetler olabilir... Gerçi bu yaz etkinlikleri var ama belki onlara bilimsel etkinlikleri katmak, ortak etkinlik alanları oluşturmak falan başka üniversitelerin öğrencileriyle.” (OG11)

görüşü kurumlararası etkileşime ve bunda öğrencilerin de aktif aktörler olarak yer almalarının önemine vurgu yapmaktadır. Öğretmen odaklı klasik eğitim anlayışı öğrenen odaklı yaklaşıma dönüşürken yükseköğretim eğitme rolü yerine öğrenmenin üretildiği yer olma rolüne bürünmektedir (Barr ve Tagg, 1995).

Bu açıdan bakıldığında Başkent Üniversitesi öğretim elemanlarının öğrenmeyi gerçekleştirmek için etkileşime alan açacak yenilikçi yöntemlere olumlu yaklaşımları ifade edilebilir.

Pedagojik açıdan kurum ya da bireylerin eğitim programlarında yaratıcılık ve inovasyonun öne çıkarılması için yapabileceklerinin karşısında makro düzeydeki sınırlamalar belirleyici faktörler olarak yorumlanmaktadır;

“Mesela güzel sanatlardan filan daha fazla şeyi çocuklara katmamız lazım. Ama biz bir ikilem içindeyiz yani. Biz çıktığı sadece iyi hekim olarak kurgulayamıyoruz ki, biz çıktığı TUS’da çok soru çözen çocuk olarak kurgulamak durumundayız bir yandan da yani. Maalesef. Bir soru fazla çözdüğü zaman o çocuk uzmanlığa girebiliyor, göz ihtisası yapabiliyor, çözemediği zaman pratisyen kalıp Çemişgezek’de mecbur hizmete gidebiliyor. Yani bu kadar ince bir sınırdaki işler giderken benim bu çocuğa eğitimi içinde bir yandan da tıp ve sinema mesela Doktor Jivago’yu seyret mutlaka filan gibi şeyleri hani elimden geldiğince yapıyorum ama kişisel olarak nereye kadar yapabilirim, bir çelişkimiz var tıp eğitimiyle ilgili.” (OG9)

görüşü buna isabetli bir örnek teşkil etmektedir. Aynı görüşmede

“Bir üniversite sınavı var, insanlar puanlarına göre, çoğunlukla istemese bile, benim puanım buna yetti diye giriveriyorlar ya da anne baba istedi diye giriveriyorlar tıbbı ... ben lisede daha önceki yıllarda daha fazla müzik yapmış, resim yapmış, spor yapmış; Türkçe konuşmayı iyi bilen; iletişim yetenekleri iyi olan çocuklar girseler ama giremiyorlar, kesinlikle Tıp Fakültesi’nde daha çok başarılı olacaklarını düşünüyorum. Çünkü bizim Tıp Fakültesi’nde öyle matematik, hesap kitap kısmı eğitimimizde de, mesleki icraatımızda da çok büyük bir şey tutmuyor. Bizim mesleki icraatımızın aslında çoğu bilgiye açık olmak, öğrenmek, iletişim kurmak, yaratıcı düşünebilmekle ilgili ve biraz da sanatsal el becerisi filan gibi şeylerle ilgili. Biz bunları ölçmüyoruz ki girerken” (OG9)

ifadesiyle üniversite giriş sınavı, meslek seçimi, eğitim programlarının oluşturulması sistem çerçevesinde eleştirilmektedir.

3.b.Bilimsel disiplinlere özgü yaklaşımlar

Bilimsel disiplinlerden kaynaklanan özgün yaklaşımlar olup olmadığı araştırmanın öncelikli sorularından biridir. Katılımcılar tarafından etkileşim ve disiplinlerarası iş birliğine atfedilen önem nedeniyle bu farklılıklar daha fazla önem kazanmaktadır. Bir görüşmede

“... mesleki kültürel birikimin işe yaradığını, yaratıcılığı desteklediğini söyleyebilirim. Çünkü aynı eğitim sürecinden ve aynı tecrübelerden geçmiş bir birimin, bir topluluğun, pardon, bir takım mesleki kurallara bağlı kalmak koşuluyla ki kalacaklardır böyle bir ortak kültür oluştuysa; o zaman bu, o bireylerin yaratıcılığını destekler. Neden? Bir, hekimler arası dayanışma diye bir kültürel kavram var. Hekimler birbirini korur, dayanışma olur. Çünkü aynı koşullardan geçip, aynı zorluklardan geçip... Bu her meslek örgütü için vardır. Dolayısıyla bu danışma bir iletişim sağlıyor. İşte tabipler birliği var, meslek kuruluşları var. Alt dal kuruluşları var, mesela ürolog, üroloji derneği birlikleri, kardiyoloji dernekleri, birlikleri gibi. Böyle alt birimlerin birbirleriyle olan iletişimi, bir kere kültürel yapı, meslektaşlık diye bir şey. Hepimiz bir yemin

ediyoruz, ortak bir yemin, Hipokrat yemini... Bu yeminin de getirdiği kültürel bir şey var, onu da açarım. Ama hani bu dayanışma iletişimin sağlanması, hekimler arası iletişimin kuvvetlenmesi... İşte filanca yerde bir hekimin yaptığı yenilikten diğerinin haberi olması ve onun da onu yapması... Mesleki kültür bizde iletişimin daha iyi sağlanması ve o meslek adına ettiğimiz yeminin kriterleri nedeniyle, daha yapıcı ilerleyici ve yenilikçi yaklaşım içinde olmamızı gerektirir.” (OG9)

ifadesi ile Tıp alanının kendine özgü yaklaşımını ortaya çıkarmaktadır. Benzer şekilde

“bu kültür, eğitim kültürümüz, ülkemizdeki şey, eğitim belki de, hocamdan çok şey bekliyorum ama hakikaten de en dirençli alanlardan bir tanesi diye düşünüyorum. Öte taraftan, dediğim gibi, yenilikçilik ve yaratıcılığı da mesela nedir, ne değildir diye bilmek lazım yani eğitim fakültesinde dersler alıyoruz ama bir öğrenci hareketi, bir projesi, bir çözümü bulması değerlendirilmeli. Yenilikçilik ve yaratıcılık anlamında öğretmen ne yaparsa bu kulvara girer, ne yaparsa affedersiniz "Hoca delirdi." derler yani bu ince çizgi mi var arasında? Ben yöntem olarak bir şey yaptığım zaman, zarar mı veriyorum çocuğa yoksa yaratıcılık anlamında önünü mü açıyorum. Bu riskler de var. Bu risklerden dolayı sanırım herkes biraz daha kendi kabuğunun içerisinde kalmayı tercih ediyor, diye düşünüyorum.” (OG6)

ifadesi alana özgü temkinli yaklaşımı sergilemektedir.

Bir diğer görüşmede

“Akademik yaratıcılık anlamında da bence hukuk çok sınırlı. Olan şeyi, mevzuatta yazılı, bu budur, şu şudur demekten öteye geçmiyoruz çok. Yorum getirmek çok hoş karşılanmayan da bir durum. Yeni yeni böyle şeyler var, çalışmalar var yapılan” (OG8),

“Kala kala bu konu mu kaldı. Veya yerleşik anlayışın yanlış olduğunu görüyorsunuz kendi alanınızda, böyle bir şey olmaz, sonu yok. Bunu söylediğiniz zaman çok kolay damgalanırsınız. Çok önemli sınırlayıcı etkendir bu. Bizim alanlarımızdaki yaratıcılık açısından.” (OG8)

görüşleri ise hukuk alanındaki sınırlayıcı yapıyı vurgulamaktadır.

Disiplinlerarasındaki özgünlük ve farklılık bir başka görüşmede şu şekilde ifade edilmiştir:

“Ya bu dersten derse de değişiyor, bölümden bölüme de değişiyor. Yani öğrenciyle çok daha etkileşim içinde olan mesela İletişim Tasarımın'da zaten yaratıcı olmak zorundasınız diye düşünüyorum. Hani böyle mot a mot... Mesela biz istatistik dersinde bir müfredat vardır, o müfredatı izlemek zorundasınızdır çünkü konular zaten birbirine çok bağlıdır yani siz orada kendi bilginizi aktarmak zorundasınızdır.” (OG4).

Bu ifade öğretim üyesinin çalışma alanının kendine özgü yapısının yanı sıra çalışma alanındaki sınırlamaların yorumu olarak da ele alınabilir. Benzer bir şekilde bir diğer görüşmede de

“Ben kendi adıma, sağlık alanında öğrencilerimle işte teorik eğitimlerini yapıyorum. Ödev veriyorum, araştırma neyse. Fakat uygulamaya geçiremediğimiz bir eğitim sistemimiz var. Bu beni çok mutsuz eden bir şey. Pratik yapacak yeterli mekan ve yer olmadığı için, bir laboratuvar branşı olmasına rağmen öğrenciye laboratuvarda materyali eline verip çalıştıramadığım için onlardan bir şey beklerken çok sıkıntı içinde oluyorum. Daha burada kesilen bir şeyin, daha ileri yaratıcı bir eğitime dönüşmesi de çok güç oluyor.” (OG13)

ifadesi ile uygulamalı alanlardaki yaratıcılık potansiyeli ve bunu harekete geçirmek için gerekli maddi koşullara dikkat çekilmektedir.

Tüm görüşmelerde disiplinler ya da disiplinler içerisindeki belirli dersler özelinde uygulamalı çalışmaların ağırlığı ile yaratıcılık arasında olumlu ilişki öngörülmektedir. Başka bir ifade ile teorik bilginin ağırlığı yaratıcılığa sağlanan alanı kısıtladığı düşünülmektedir. Literatürde benzer bir durum şu şekilde ifade edilmiştir: eğitim alanındaki yaygın bir varsayıma göre yaratıcılık akademik başarının tam tersini oluşturur. Bir kişi akademik olarak başarılı, bilimsel çalışmalara yatkın olabilir ya da bunlardan yoksun ise sanat vb. alanlara yönelerek yaratıcılığını kullanır. Yazarlara göre eğitimcilerin bu varsayımın sona ermesi için çalışması gerekmektedir. (Taylor ve Littleton, 2016: 121-123, 141)

3.c. Kurumsal Açıdan Kültür ve Başkent Üniversitesi

Kurumsal açıdan ele alındığında bireyin iç motivasyonu ile kurumsal koşul ve politikaların ilişkisi gündeme gelmektedir. Yaratıcılığın kaynaklarında ele alındığı üzere rekabet kurum kültüründe yeniliğe yönelik itici bir güç olarak algılanmaktadır. Bir görüşmede bu durum

“Rekabet. Bizi yenilenmeye itiyor. Mecburuz buna. 17 sene, 20 sene önce tutup da üniversiteyi [Başkent Üniversitesi’ni kast ederek.] pazarlamıyorduk ama şimdi buna mecburuz. Yenilenmeye mecburuz. Daha iyisine, çıtayı hep üste koymaya mecburuz.” (OG3)

şeklinde ifade edilmiştir.

Yaratıcılığın ve inovasyonun özgün kültürel değerler açısından daima değişimi değil belirli geleneksel değerleri koruma amacıyla da kullanılabilceği dile getirilmektedir.

OG3_5: Kimi zaman yenilenme direniş getirebilir, kültürden dolayı. Onu bir takım insanlar kabul etmeyebilir. İşte, yenilikçi gruplar daha çabuk benimseyebilir de gelenekseliler belki çok zor kabullenecektir. Bu direniş olabilir.

Araştırmacı: Sizin bu anlamda deneyimleriniz var mı acaba?

OG3_5: Mesela bizim hocamız [OG3_2'ye yönelerek] bazen öyle direniş yapıyor, bizim yeniliklerimize karşı.

[Herkes yüksek sesle gülüyor.]

OG3_2: Statükoyu korumak için, evet. (OG3)

Bu ifadelerde mizahi bir tonla ifade edilen statükoyu koruma vurgusu, rekabet bağlamında gelişmeyi hedeflerken bir yandan da kültürel değerleri gözetmenin altını çizmektedir. Bu açıdan bakıldığında Başkent Üniversitesi çalışmak ve üretmek için korunaklı bir ortam olarak adlandırılmaktadır. Daha önce kamu kurumunda çalışırken istifa ederek gelen bir görüşmeci

“Burada ben nefes alabiliyor muyum, alabiliyorum. Yani nasıl alabiliyorum, örneğin daha steril bir ortam, daha böyle kendimi ifade edebileceğim... Korunaklı bir ortam var yani o bana iyi hissettiriyor.” (OG3)

sözleriyle çalışma ortamının önemini vurgulamaktadır. Benzer bir şekilde başka bir görüşmede

“Başkent'ten hiçbir şey yok o açıdan yani herhangi bir baskı, herhangi bir yönlendirme yok. Çok özgür bırakıyorlar, o bakımdan yani o destek açısından öğrenciler üzerinde çok olumlu etkiler var.” (OG10)

sözleriyle çalışma ortamının özgür yapısının akademisyenler ve öğrenciler açısından da önemini vurgulamaktadır.

Kurum yapısında öğrencinin de etkin bir aktör olmasının sağlanmasına yönelik bir ifade

“Parsy Cafe'nin tasarımıyla ilgili oradaki karakterin filan neden dediler biz burada öğrenciyiz ve tasarım okuyoruz neden öğrenciler arasında bir şey yapmıyoruz. Yarışma veya işte neden böyle çalışmalarını bize yaptırmıyorlar, neden bizim burada bir öğrencinin maskotu orada olmasın hani.” (OG1)

şeklinde. Öğrencinin kurumun yaratıcılığı ve inovatif yapısı çerçevesindeki önemi göz önünde tutularak bazı öğrencilerin tutumuna yönelik eleştiriler bazı görüşmelerde sıralanmıştır. Bu daha önceki bölümde ele alınan temel eğitim, aile, kültürel yapıdaki eleştirilerin bir devamı olarak da okunabilir:

“Adam öğretim için ödediği ücreti, diplomanın taksiti zannediyor. Sorumluluk duygusu yok, ilgi yok. Böyle bir grupta hiçbir konuyu tartışmanız, interaktif bir şeye girmeniz mümkün değil.” (OG8)

sözleriyle bu eleştiri dile getirmiştir.

Kurum bünyesinde kurulan kurul ve koordinatörlüklerin etkin işlemesi yaratıcılık ve inovasyonun önünü açıcı bir etken olarak görülmektedir. Bir görüşmede bu

“Tecrübeme dayanarak, çünkü yenilik ve yaratıcılıkla ilgilidir bu, sorumluluğu dağıtmak veya belirsiz hale sokmak mekanizmalarıdır bunlar. Batı'daki düzenlerde bir imzayla iş yapılır, aksilik olduğu zaman da hesabı ondan sorulur. Bizde bütün bu kurullar falan sorumluluğu dağıtmak, belirsiz hale sokmak neticede kimsenin başına bir şey gelmemesini sağlamaktan ibarettir.” (OG8)

şeklinde ifade edilmiştir. Bu noktada

“Hiç kimse ben bildiğim kadarıyla, bilmediğim olabilir EKİN'in kapısını çalıp, bizim buradaki hocalarımızdan ben de dâhil, "Ne yapabilirim? Ben öğrenci grubumu getirsem şöyle farklı üç beş öğrencim var, şöyle bir sınıfım var." diyen kimse de yok. Bakın burada ekonomik bir şey yok karşımızda bizim. Bu tamamen bizim içsel motivasyonumuzla, merakımızla vs. ile ilgili.” (OG13)

görüşü eleştirel bir bakış açısıyla yenilik ve yaratıcılık odaklı kurumsal yapıların işlerliğinde iç aktörlerin sorumluluğunu vurgulamaktadır. Başka bir görüşmede

“Bütün stratejiyi de ona göre yazdık. Adımlar belirledik, bunlardan haberiniz var mı? Çoğumuzun yok. Neden yok, çünkü biz orada bir şeyler yapıyoruz aşağıda kimsenin haberi yok... Onun için kurumsal iletişim mekanizması işlemediği sürece, bunu kendi üniversitemiz için söylüyorum, diğer kurumlar için de aynı. İşletmeler içerisinde çalışanın yaratıcılığı, yeniliği bunların fark edilme ihtimali yok.” (OG4)

görüşü kurul / koordinatörlüklerin işlevlerinin tam sağlanamamasını kurum içi iletişim eksikliği boyutuna taşımaktadır.

Kurum içi iletişim ile ilişkili bazı ifadelerde yaratıcılık ekosistemi ile ilgili olarak etkileşim ve iletişime vurgu yapıldığı görülmektedir. Örneğin

“Bir internet ağıımız bile yok, bir portalımız yok. Bana geçen biri sordu. Başkent'in kaç bin tane personeli var. Araba alıp satmak için kendi portalları var içeriden hallediyorlar.” (OG4),

“İç girişimcilere ihtiyacımız var benim isteğim mühendislik fakültesiyle ortaklaşa bir proje geliştirmek, sistematik olarak. İşte, okulda her şey var. Un var, şey var, helva yok. Bir helvayı yapan olursa gerçek yaratıcı olacak hocam.” (OG4),

“Şey ortamları çok önemlidir, sohbet ortamları, çay saatleri, öğrencilerle birlikte... Bu böyledir hani, ben hadi oturayım da bugün de şimdi yaratıcılık yapalım gibi olmayacak.” (OG11)

sözleriyle vurgulanmıştır. Bir başka görüşmede

“Aslında bu tür, şimdi yaptığımız çalışma sayesinde mesela sizi tanıdık, siz bizleri tanıdınız. Demek ki bu tür bir şeyler devam etmesi gerekiyor ya da ortak çalışmalar belki olması gerekiyor ki insanlar birbirini tanınsın ya da belki bir sosyal ortamların daha yaratılması gerekiyor olabilir... Toplu davetler belki.

Eskiden öyle davetler olurdu değil mi, hamsi günleri falan... Neden olmasın? Yılbaşı yemeği gibi hani öyle bir toplantı gibi... Çok fazla sosyal aktivitemiz yok bizim üniversite olarak... Masraf olması sebebiyle belki kısıtlanmış olabilir öyle bir bütçe. O genel ruhu teşvik edecek şeyler bunlar, güzel şeyler. Örgütsel bağlılığı, örgütsel adanmışlığa çok ciddi katkısı olan şeyler, işte ritüeller, akademik şeyler olabilir, bir takım gelenekselleşmiş toplantılar olabilir. Öğrenci-hoca, öğrenci-öğrenci ilişkileri de önemli... Yani öğrenciler hocalarıyla bir araya gelip belki daha geniş şeyler paylaşacağı yine akademik veya sosyal ortamlar çok önemli bence.” (OG15)

görüşü hem etkileşimi arttırmak hem kurum aidiyetini arttırmak adına ortak etkinliklerin önemini vurgulamaktadır.

Etkileşimin uluslararası boyuta taşınmasında kurumun desteğinin önemi:

“Bence uluslararası düşünmek lazım. Yapıyoruz, uğraşyoruz, ben Başkent'te bir hareketlilik görüyorum. Çok pozitif özellikle şu çalışmalar bile bence bunun bir göstergesi ama bunlar uzun soluklu işler, toplumun içinden sivrilmek de her zaman kolay olmuyor.” (OG18)

görüşü ile dile getirilmiştir. Bir başka görüşmede

“Bilgiye ulaşma adına da, ulaşılan bilgiyi projeye döndürme, bu proje için de gerekli desteği alma adına da ben şu anda bir sıkıntımız olduğunu düşünmüyorum. Yani gerek klinik uygulamalar, gerek hayvan laboratuvarları deneysel çalışmalar, oradaki gereklilikler açısından, donanım olarak burada bir eksikliğimiz olduğunu düşünmüyorum. Tek eksikliğimiz zaman gibi gözüküyor.” (OG9)

görüşü de projeler boyutunda olumlu bakış açısını taşımaktadır. Bir başka görüşmede de

“Ama kurum hakikaten bunun farkında, bazı kapıları çok da yeni yeni de olsa açılıyor. Bu da çok güzel, en azından kendi adıma söyleyeyim, benim için bir heyecan yaratıyor ki ben merkezden uzakta çalışıyorum. Dolayısıyla bazı şeylerin bize artçıları gelebiliyor belki ama o bile bir heyecan uyandırmaya yetiyor, ben daha da iyi olacağını düşünüyorum kurumum adına. Biraz böyle Başkent'i çok seven biriyim ben o yüzden inanıyorum ki daha iyisi olacak fırsatlar sunulacaktır. Ama keşke hızı daha iyi olsa.” (OG17)

kurumsal aidiyetle akademik çalışmalara yönelik destekleri olumlarken, sadece dışardaki birimlerden olma kaynaklı sıkıntıları ve artışın gerekliliğini vurgulamaktadır. Bir diğer görüşmede ise

“Başkent Üniversitesi'nin desteği yönünden güzel, gerçekten hocaları destekliyor, yurt içi yurt dışı yani. İmkânlar sunuyor işte akademik unvanınıza bağlı olarak farklı şekillerde. İkincisi TÜBİTAK projeleri kapsamında okul destek sunuyor, hem hocalara, hem de teşvik ediyor o projelere girilmesi konusunda. Üçüncüsü de bizim okulumuzda adı TEKMER'di zannedersen, teknoloji merkezi.

Yani bu bir kuluçka merkezi işlevini gören bir yer. Bir fikri olan bir kişiyi, başlangıç noktasında desteklemek için, bu inovasyona destek olmak için kurulan bir merkez. Fakat dünya genelinde üniversitelere baktığımızda bu yaratıcılık vs. kısmının arkasında büyük oranda teknokentler yatıyor yani. O tür yapı bence bizim üniversitemizde eksik. Burada kurulması planlanıyor. Bence onun bir an önce hayata geçirilmesi, bu üniversite çapındaki inovasyonda bir artış yaratacağını ben değerlendiriyorum.” (OG14)

görüşü benzer olumlu bakışı taşımaktadır. Bir diğer görüşmede

“Yaratıcılık açısından her zaman herkes kurumda motive edilmiştir; eğer bir fikirle gittiyse, bir şekilde mutlaka desteklenmiştir. Ben buraya geldiğim de çok şaşırmıştım, posterler yapılıyor, şimdi çok kullanmıyoruz ama matbaayı kullanıyorsunuz, Ankara'dan yardım alınıyor. Bir şekilde çünkü benim geldiğim bir kurumda hiç görmediğimiz bir şeydi bu açıkçası belki başka üniversitelerde vardır ama. Burada bir fikirle ortaya çıktıysanız, şunu yapacağım dediyseniz, desteği mutlaka görürsünüz. Hem yerel kurum yönetimi açısından hem de merkezden. O nedenle yenilik ve yaratıcılık için Başkent'in her zaman mutlu edici olduğunu düşünüyorum ben.” (OG16)

olumlu ifadesi yer almıştır.

Yaratıcılığın kaynakları olarak daha önceki bölümde ele alındığı şekliyle farklı görüşmelerde yinelenen maddi / manevi koşullara dair kurum özelinde de getirilen eleştiriler / öneriler vardır. Örneğin

“çalıştığım alandaki laboratuvarların maliyetleri çok yüksek. Ve biz onun, benim şu an herhangi bir teçhizatım yok üniversitede. Deneysel bir çalışma yapacağım hiçbir çalışma yok. Türkiye'deki birçok üniversitenin gerisindeyiz şu an. Diğer üniversitelerde de bakıyorsunuz, akademik yayınlarına; üniversitenin bütün uygulama alanları, farklı uzmanlık alanlarında çalışan öğretim üyelerinin hepsi bilgisayar ortamında simülasyon yapıyor.” (OG18),

“bilgisayar konusunda çok fazla mağdur olduğumuz için, 15 16 senedir buradayım bilgisayar hep problem. Yani bir sene bir fakültenin bilgisayarlarını güncellemek zor bir şey değil. Bilgisayar o programı kaldırmıyor artık o derecedeyiz. Bilgisayar inanılmaz problem benim için...Teknik cihazların yenilik ve yaratıcılık üzerine... Normal işler yapılmayınca da yaratıcılık yenilikçilik yok zaten.” (OG12)

görüşleri ekipman eksiklerini vurgulamaktadır. Bir diğer görüşmede

“O yüzden ben kültür değil de bu sağlandığı zaman o güvenlik durumu sağlandığı zaman, iş tanımını bildiği, Türkiye'de olan genel kaygılar olmadığı sürece siz zaten oturup şey yapabiliyorsunuz hani daha bir kere rahat çalışabiliyorsunuz.” (OG11)

güvenlik duygusunu ön plana çıkarmaktadır. Benzer bir şekilde

“o biri gider biri gelir, her sene sözleşme yenilerken acaba maddi manevi kaygılarımızı giderebilecekler mi, aidiyet duygusu gelişecek mi diye beklerken her defasında hayal kırıklığı.” (OG8),

“... asgari şeyi karşılamıyorsa da, manevi bağlılığı da azalıyor... Motivasyonu azaltıyor ve akademiye böyle gören akademisyenlerin buraya gelmesine neden oluyor. Nitelik de azalıyor.” (OG8),

“ne yazık ki, üniversitenin belki işleyişinden, öğrenci işlerinin bir buçuk ay boyunca işlerini yaptım. Saat 10'da 11'de okuldan çıktım, mesai yaptım ama eve gittiğimde akademik çalışıyorum hissine kapılmadım. O zaman benim adım araştırma görevlisi değil de, öğrenci işleri uzmanı, şu olsun. Ben zaruri şartlar altında illa ki yapacağım, idari bir şey varsa yapacağım ama bunu yapması gereken birim, ayrı bir birimdir.” (OG8),

“Sonuçta akademik hayat bir memuriyet hayatı gibi değil. Mesai saati baskıları altında biraz yaşıyoruz. Bizim burada olmamız lazım, çünkü öğrencilerin bizi bulması lazım. Bu bile aslında başlı başına bir baskı unsuru. Biz bilmiyoruz nasıl bu baskı unsurunu yumuşatabiliriz. Belki idareciler biraz daha müsamahalı olabilirler gerçekten.” (OG11),

“Hani bazen aylak aylak düşünmek çok yaratıcıdır ya öyle aylak aylak düşünürken, yürürken aklınıza bir şey gelir. Zaman ayırmak lazım... Bizim tıp ve diş hekimliğinde, yani, çok rahat değil o. Çünkü çok hastamız var, çok hastamız var.” (OG10)

görüşleri kurum işleyişindeki bazı eksikliklere dikkat çekmektedir.

Mekâna dair öğrencinin de algısını vurgulayan

“Okulu da sadece bir istasyon gibi görüyorlar. Geliyor, derse giriyor, bazıları girmiyor zaten. Yemeği bile dışarıda yemek üzere, hemen kaçıyorlar.”,

“ölü bir kampüste yaşıyoruz. Bu kampüs ölü. Akşam beş, bitmiştir hayat. Ben yıllardır bunu dile getiriyorum üst yönetime, neden bu kampüs canlı tutulmasın? Acaba bilinçli bir irade mi var, öyle olması istenmiyor mudur bilmiyorum. Ama öyle. İnsanlar burada gerek akademik kadro, gerek öğrenci işi biten tüyüyor. Çünkü burada yapacağı bir şey de yok aslında.” (OG5)

görüşleri bu eleştirileri taşımaktadır. Mekâna dair eleştiriler farklı görüşmelerde, topluluk odalarının olmaması, dersliklerin öğrenciye her daim açık olamaması, öğrencinin / bölümün kendinden izler taşıyacak şekilde dersliklerini şekillendirememesi gibi görüşlerle devam etmektedir. Bir görüşmede

“Başkent Üniversitesi’ni canlandırmak adına, bu yaratıcılığı motivasyonu tetiklemek adına, hem personelin hem öğrencinin hem de dışarıdan insanların kullanabileceği aslında tesisler yapılırsa, spor merkezleri olabilir. Ya da geniş alanımız var, ODTÜ’de olduğu gibi, biraz daha canlı, dinamizm, dinamik olan bir

alan yaratsak, yürüyüş parkurları, bisiklet yolları olsa, biz de aslında burada yaşadığımız iş yükünü, stresi atıp daha yaratıcı olabiliriz, diye düşünüyorum.”
(OG3)

ifadesi mekânsal bir öneri getirmektedir. Ders yüklerine dair Mühendislik Fakültesi görüşmesinde

“Sanki fiks bir yükümüz var, İstersen on tane araştırma projen olsun, o yükü doldurmak zorundasın. Bundan kaçmaları lazım. İnovasyonda 49'da kalmak bile zor olacak ben size söyleyeyim. Orada kalmak istiyorsak, mutlaka araştırma yapanların ayrı bir şey olması lazım. TÜBİTAK projesi olan, başka projesi olana ayrıcalık yapılması lazım.” (OG11)

önerisi söz konusudur.

Performans ile yaratıcılık arasında ödüller ile aracılanan bir ilişki öngörülmektedir. Bunun en belirgin ifadesi

“Bir üniversite düşünün, bu üniversite öğretim üyelerinden kişisel performans bekliyor. Kişisel performansı bir yaratıcılık ve inovasyon bağlamında bir ölçüt olarak düşünmeliyiz. Bunun ödüllendirilmesi lazım, teşvik görmesi lazım. Doğru mudur, doğrudur.” (OG5)

sözleridir. Bireyin özerklik, ilişki kurma ve yetkin olma ihtiyaçlarını karşılayan ödüller ya da dışsal faktörler dış motivasyon faktörlerinin içselleştirme ve bütünleştirme yoluyla yaratıcılık ve iç motivasyonu artırabilir. Amabile'e (1993: 193) göre bu dış faktörler "işselin hizmetindeki dışsal" faktörlerdir.

Organizasyonlar yeni süreç, ürün ya da çözümler için ya da inovatif bir girişime dönüşecek bir fikrin ortaya çıkarılması ekiplere ihtiyaç duyar. Bu nedenle organizasyonlar sadece bireysel yaratıcılığın değil ekiplerin yaratıcılığını da artırmalıdır. Örgütsel (prosedürel) adalet algısı problem çözme süreçlerine katkı düzeyini olumlu düzeyde etkilediği ve yöneticinin adil, saygılı ve dürüst davrandığı çalışanların daha yaratıcı oldukları çeşitli araştırmalarda bulgulanmıştır (Byron ve Khazanchi, 2015: 53-54). Bu açıdan bakıldığında Başkent Üniversitesi özgür bir düşünce ortamı ve liyakate dayalı bir sistem içerdiği için yaratıcılık ve inovasyon açısından avantajlı bir konumdadır.

4. SONUÇ

Araştırmada genel olarak yaratıcılık kavramı ve bu kavrama atfedilen değer açısından kısmi bir çeşitlilik ortaya çıkmıştır. Buna karşın inovasyon ile yaratıcılık kavramları arasındaki ilişki, yaratıcılık ile işlevsellik arasındaki gerilimler ve öğretim bağlamında yaratıcı süreçler açısından yürütülen tartışmalar daha derinlikli sonuçlara ulaşmıştır. Genel olarak Başkent Üniversitesi öğretim elemanlarının yaratıcılık ve inovasyona olumlu değerler atfettikleri ancak bu kavramların kendi çalışma alanlarıyla ilişkilendirilmesi konusunda ise pratiğe sahip

olmadığı ifade edilebilir. Bu durum Başkent Üniversitesi'nin Üçüncü Nesil Üniversite olma hedefinin yaygın olarak kabul gördüğü ancak bu hedefe nasıl ulaşılabileceği konusunda daha fazla destekleyici ve aracı mekanizmalara ihtiyaç duyulduğu şeklinde yorumlanabilir. Başka bir ifadeyle kurumsal strateji öğretim elemanları tarafından düşünsel düzeyde benimsenmiş olsa da uygulama düzeyinde bütünlüklü ve disiplinlerarası pratiklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaratıcılık ile inovasyon farklarını vurgulayan anlamlandırma pratikleri yaratıcılığın tanımlanmasında öne çıkmaktadır. Sanatsal ve bilimsel yaratıcılıkların farklarına vurgu yapan bu anlamlandırma pratiği yaratıcılığı sanata daha yakın konumlandırmakta ve teknolojik gelişmeler ile ilişkisini ikincil hale getirmektedir. Yaratıcılık kimi zaman duyuşsal ve duyuşsal etkilenim süreçlerini içeren daha geniş bir perspektifle ele alınmaktadır.

“... yaratıcılık deyince dokunmak, hissetmek istiyormuşuz gibi geliyor bana.” (OG13).

“Yaratıcılık deyince bana bir kere sanat çağırıyor.” (OG9).

Bu benzeri ifadeler yaratıcılığın öncelikli olarak sanat ile ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu anlamlandırma pratikleri ışığında literatürdeki yaratıcılık açısından bilim ile kültür arasındaki süregelen ayrımın (Galloway ve Dunlop, 2007: 19-20) Başkent Üniversitesi öğretim elemanlarındaki yansıması olarak yorumlanabilir. Bu ayrım günümüzdeki dinamik yaratıcı ekonomi bağlamında anlamlı görünmemektedir. Çünkü inovasyonu destekleyen yaratıcı iklim teknolojik, bilimsel ve sanatsal bağlamın içiçe geçtiği işbirliği bağlamında oluşabilmektedir.

Bir diğer önemli anlamlandırma pratiği inovasyon ile yaratıcılık arasındaki sınırların belirsizleşmesine işaret etmektedir. Yaratıcılık ve inovasyon kavramları arasında net bir ayrım gözetilmediği, bu kavramların sıklıkla birbirlerinin yerine kullanıldığı dikkat çekmiştir:

“... sanki ikisi birbirini kapsıyor, artık bilemiyorum. İç içe geçmişlik.” (OG17)

ifadesinde ve benzerlerinde öne çıkan bu yaklaşım yükseköğretim perspektifinde eğitim ile sonuç odaklı araştırma ve projeler arasında ayrışmaya neden olabilecektir. Pedagoji ekseninde de değerlendirilebileceği gibi bu durum inovasyon süreçlerinde başarıyla yer alacak yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi için gerekli özgür alanı oluşturulmasını olumsuz etkileyebilir. Sektör bağlamında başarılı inovasyon öykülerinin temel bileşenlerinden biri yaratıcılıktır. Yükseköğretim yaratıcılığın serpilip geliştiği ortam olsa da yükseköğretimde inovasyon, ekonomik değer ve yenilik vurgusu ile doğrudan ilişkili değildir. Bu açıdan bakıldığında düşünce ve eylem düzeyinde yaratıcı ve inovatif süreçler arasındaki ayrımın belirginleşmesi önemli görülmektedir. Özellikle inovasyon kavramının ekonomik değer vurgusu ile yaratıcılığın örtüşmesini sağlayacak çalışmalar yapılmalıdır.

Benzer şekilde yaratıcılığı ekosistemin önemli bir bileşeni olarak daha geniş anlamlandırmak yerine, inovasyon sisteminde bir adım halinde görüldüğü bir anlamlandırma pratiği de ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre yaratıcılık kısıtlı bir alanda ve bir başlangıç itici gücü olarak konumlanır. Bunun en belirgin görüldüğü ifadelerden biri

“... başka bir çözüm önerisini tanımlayabilmek biraz yaratıcılık gibi geliyor. Yenilik de aslında bunun bir uygulama alanı gibi geliyor bana.” (OG6)

şeklindedir. Bu durumda inovasyon süreçlerinin her aşamasında bireylerin potansiyellerini ortaya çıkarmak ve sorunlara etkili çözümler üretmek için ihtiyaç duyacakları yaratıcı düşünme ortamı ve araştırma ikinci plana itilebilmektedir. Çünkü yaratıcılık ilk fikri bulurken başvuru alanı geçici ve kısıtlı bir yetenek olarak tanımlanmaktadır. Yaratıcılık kurumsal ve/veya kültürel iklimi genel olarak etkileyen daha genel bir öncül olarak ele alındığında, bireysel düşüncenin ve sonuçların güvence altına alındığı özgür bir entelektüel üretim ekosistemini ortaya çıkartabilir.

Yukarıdaki anlamlandırma pratikleri yanında yaratıcılığın işlevsellik ötesindeki tanımlamaları süreç vurgusu taşımaktadır. Bu şekildeki ifadeler yaratıcılığı:

“sonsuz bir süreç” (OG10),

“Eski bir şeyi ortaya çıkartmak” (OG1),

“... bilinenlerden yeni bir bilinmeyen ortaya koymak” (OG2),

“... geçmiş ve gelecek arasında köprü kurmak” (OG1),

“... aynı şeye eski ya da yeni olan şeye, başka bir bakış açısıyla bakma(k)” (OG1)

şeklinde tanımlanmıştır. Yaratıcılığı sadece yeni, verimli, etkili gibi işleve vurgu yapan sıfatlar yerine yaşamın içerisindeki değişimin doğal parçası olarak gören bu yaklaşım yaratıcılığın süreç olarak anlamlandırılması şeklinde yorumlanabilir. Yaratıcı süreç düşüncesi yukarıda ifade edilen özgür entelektüel üretim bağlamını mümkün kılma potansiyeli taşımaktadır. Benzer şekilde

“mevcudu biraz daha revize ederek, farklı bir hale getirmek” (OG9),

“mevcut olan bir şeyin farklılaştırılması, iyileştirilmesi” (OG8)

“Eskinin üstüne küçük bir şey koymak” (OG8),

“değer katmak... varolan bir şeyin üzerine bir şeyler daha ekleyerek bambaşka bir hale getirmek” (OG4),

“varolan bir şeyi biraz güncelleme var olanın sorunlarını ortadan kaldırarak hani ilerleme” (OG6)

ifadeleri inovasyonun sürecin parçası olarak anlamlandırıldığına işaret etmektedir. Bu yaklaşıma göre yaratıcılık ve inovasyon bir “an”ı tanımlayan bir özellik değil genel akışın tanımı haline gelmektedir. Bu durumda sonuç odaklı sektörel anlayışa yeterli mesafede durarak yükseköğretim bağlamında inovasyonu mümkün kılan örgütsel iklimin oluşturulması sağlanabilecektir.

Yaratıcılığın süreç olarak anlamlandırılması pedagojik açıdan yorumladığında önemli içerimler barındırmaktadır. Öğretim elemanları arasında yaygın görülen bu yaklaşıma göre

ekonomik kalkınma hedefleri ile yükseköğretim arasında doğrusal ilişki kurulmamalıdır. Çünkü işlevsel bakış açısı yaratıcılığı öğrenme fırsatlarını içeren bir süreç yerine, yeni ya da farklı olduğu için yararlı görülen bir sonuca odaklanılmasına yol açmaktadır. Bu yaklaşıma göre sonuç odaklı olamamak ataleti beraberinde getirmemektedir. Yaratıcı bireylerin yetişmesi için gereken öğrenme alanlarını geliştirmek için sonuca ilişkin performans beklentisi dışında alanlar tanımlanmalıdır. Bu süreç pedagojik açıdan devingen ve faydalıdır:

“Bir eylem geliyor aklıma yani durağan bir şey değil de, dinamik. Ürün çıkmasa da, bir eylem süreci mutlaka.” (OG6).

Yaratıcılık ve inovasyonu süreç odaklı anlamlandırma pratiği özellikle yükseköğretim bağlamında öğrenmenin gerçekleşmesi için yeterli alanı tanımlamaya fırsat vermektedir. Bu yaklaşım öğrencilere deneme yanılma yoluyla ve kendi inisiyatifleri ile öğrenme için fırsatlar sunarken, sınıf ortamındaki etkileşimi ve kurumsal eğitim kalitesini olumlu etkileyecek dinamizmi sağlayabilecektir.

Görüşmelerde yaratıcılığın kaynakları olarak adlandırılabilir genel bir tema ortaya çıkmıştır. Yaratıcılığın kaynakları açısından ilk ve öncelikli bileşen bilgi ve eleştirel düşünme olarak ifade edilmektedir:

“Yaratıcılık aslında bilgi birikimi ve eleştirel düşünceye dayanıyor.” (OG1).

Bu durum entelektüel süreçlere ve alan uzmanlığına atfedilen önem açısından faydalı görülebilir. Cropley ve Cropley'nin (2010: 354) ifadesiyle yarı-yaratıcılığın olgularla ilişkisi orijinallik hali eleştirisine koşut olarak, Başkent Üniversitesi akademik topluluğunun uzmanlığa dayanan yaratıcı süreçlere değer atfettiğine işaret etmektedir. Bu durumda alana ilişkin teorik ve/veya uygulamalı bilgi seviyesi o alanda yaratıcı ürünler (ekonomik değerinden bağımsız olarak) ortaya çıkarmak için önemli bir bileşendir. Bilgileri öğrenmek ve bunları verili kabul etmeden eldeki durumda sorgulayabilmek, sürekli öğrenmeye açık bireyler yetiştirme ihtiyacını tanımlamaktadır. Bu anlayışa göre öğrenci veya akademisyenlerin kendi kendine bilgi edinebilen, bu bilgileri sahiplenmek yerine çeşitli süreçlerde kullanarak geliştiren, değiştiren bireyler olarak tanımlanması mümkündür.

Bir diğer önemli yaratıcılık kaynağı maddi koşullar ve özellikle bu koşulların etkisi ile şekillenen motivasyon düzeyidir. Bu maddi koşullar ofis teknolojileri, bütçeler, alana özel laboratuvarlar, stüdyolar ve mekânların daha etkin kullanılabilir olmasını içermektedir. Bazı durumlarda bu maddi koşullar yaratıcılık için bir ön koşul olarak tanımlanırken, bu bakışa göre önce koşullar iyileştirilmeli daha sonra yaratıcılık ya da inovasyon beklenmelidir. Bunun tam aksine başka bir yaklaşıma göre koşulların iyileştirilmesi için yukarıdan aşağıya bir hareket beklemek yerine eldeki kaynaklar ile küçük çaplı da olsa başarılar elde edilebilecektir. Böylece tabandan tavana doğru bir hareket ile yaratıcılık ekosistemi gelişebilecektir. Her iki durumda da yaratıcılık doğrudan maddi koşullar ile ilişkilendirilmemelidir. Bununla birlikte maddi koşulların yaratıcı süreçlerin önemli temel bileşenlerinden olan içsel motivasyonu artırarak yaratıcı ekosistemi geliştirdiği söylenebilir, ancak tek koşul değildir.

Yaratıcılığın anlamlandırılması açısından sınırlara sıkça değinilmiştir. Yaratıcılığın ortaya çıkabilmesi için özgür bir alanın var olması önemli görülmektedir. Bu bakış açısına göre verimli olmayı ya da belirli bir sonucu hedefleyen süreçler yaratıcılığı biçimsel çerçeveler içerisinde alarak kısıtlamaktadır. Özellikle önceden belirlenmiş standart şablonlara göre kurulan oyuncaklar ya da ulaşılabilecek sonucun normatif olarak tanımlandığı etkinlikler (örneğin anaokulu çocuğuna güneşi yeşil çizemezsin demek) yaratıcılığı geliştirmekten uzak olarak görülmektedir. Verimlilik baskısı altında işletilen her tür faaliyetin yaratıcı olmak ve süreç yerine sonucu ön plana çıkardığı görüşmelerde vurgulanmıştır. Sınırlar ve yaratıcılık arasındaki karşılıklı ilişkiyi anlamlandırırken bu sınırların Türkiye'ye özgü olduğu düşüncesinden yola çıkılması dikkate değerdir. Kültürlerarası etkileşimlerin özendirilmesi yoluyla böylesi bir verimli zihinsel bariyer kabulü aşılabılır.

Kültürel bağlam ile yaratıcılık ilişkisi açısından kültürün yaratıcılığı ne ölçüde etkilediği tartışmasına grup görüşmelerinde oldukça fazla zaman ayrılmış ve önem atfedilmiştir. Katılımcılar arasında toplumsal kültürün bazı yerleşik normları ile yaratıcılık arasındaki olumsuz ilişkiyi öne çıkaran genel eğilim görülmüştür. Özellikle "icat çıkarma" deyişi sıklıkla dile getirilmiş ve statükoyu korumaya atfedilen değer kültürel etki çerçevesinde vurgulanmıştır. Bu bağlamda yaratıcı faaliyetlerin olumsuz tepkiler alabileceği endişeleri dile getirilmiştir. Benzer şekilde dine atfedilen bazı yorumların yaratıcılık kavramı üzerine çalışmayı zorlaştırdığına değinilmiştir. Kültürel bağlama atfedilen bu olumsuz çerçeve ile ilişkili olarak yaratıcılığın küçük değişiklikler şeklinde anlamlandırılması daha derinlemesine yorumlanabilir. Bu yoruma göre öğretim üyelerinin söz konusu kültürel bağlam içinde yaratıcılığı meşrulaştırmak adına küçük çaplı ve var olan üzerinden ile ilişkili bir yaratıcılık anlamı ürettikleri düşünülebilir.

İşlevsel yaratıcılık ile ilişki kurma pratikleri açısından yaratıcılığın kullanıcı perspektifinden yorumlanması da ön plana çıkmıştır. Ağırlıklı olarak günlük hayattaki yaygın kullanımı ve işlevselliği üzerinden 'cep telefonu' örneği verilirken, elektronik belge yönetim sistemi (OG1), web sayfası (OG5), Whatsapp (OG16), otomotiv (OG8) gibi gündelik hayattaki teknolojik uygulamalar da dile getirilmiştir. Bu ifadeler gündelik yaşam uygulamaları ile akademisyenin entelektüel üretimi arasındaki ayrıma dikkat çekmektedir. Bu durum öğretim elemanlarının işlevsel yaratıcılığa ya da yaratıcı fikirlerin uygulama aşamasına mesafeli oldukları şeklinde yorumlanabilir. Başkent Üniversitesi üniversite-sanayi işbirliği stratejisi, yaratıcılığı kullanıcı yerine geliştirici perspektifinden yorumlanmasını gerektirir. Buna bağlı olarak üniversite-sanayi işbirliği hedefini gerçekleştirmek için yaratıcılık kavramına atfedilen anlamlar üzerinde çalışılması sektörün ihtiyaçlarına uygun çalışan yetiştirmekten daha öncelikli görülmelidir. Çünkü yaratıcılığa yüklenen anlamların geliştirici perspektifinden ve daha üretken hale dönüşmesi, bireylerin inisiyatiflerine bağlı olarak uygulamaları da dönüştürecektir.

Disiplinlerarası farklar genellikle pratik ya da teori odaklı olma seviyesi üzerinden anlamlandırılmaktadır. Daha fazla teorik bilgi yükü olan bölümler daha az yaratıcı görülmektedir. Bu sonuç Taylor and Littleton'un (2016) araştırma serisindeki bulgular ile benzeşmektedir. Tüm birimlerin yaratıcı ekosistemin içinde kendini konumlandırması açısından yaratıcı etkinliklere katılımlarının ve katkılarının artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yenilik odaklı girişimler açısından yaratıcılığın son aşaması fikirlerin değerlendirilmesi ve uygulanmasıdır. Fikirlerin uygulamaya döküldüğü ilk adım yaratıcılık, daha kapsamlı uygulama ise inovasyon alanı olarak görüldüğü saptanmıştır. Yeni üretilen fikirlerden hangisinin uygulamaya değer bulunduğunu anlamak için "hızlı hata" yaklaşımı tavsiye edilir. Hızlıca uygulamaya sokulan fikirler elde edilen ilk sonuçlarına göre elden geçirilir ve uygulama değerleri belirlenir (Rigolizzo ve Amabile, 2015). Bu yaklaşım üniversitenin değişime açık ve hızlı olmasını teklif etmektedir. Araştırmada sosyal bilimler ve fen bilimleri alanlarından benzer ifadeler gündeme gelmiştir.

“Yani yaratıcılık ve iletişim falan ama bence en önemli şey değişime sadece açık olmak değil değişimi bir parçası yapmak kurumu. Yani, üniversite olarak sürekli olarak tamam ben değişiyor, sürekli değişmesi lazım artık durmak diye bir şey yok bu devirde ve bunu nasıl diyeyim içselleştirilmesi lazım hani, değişik bir şeyi başardık diye değil evet değişiyoruz çok normal bir şey gibi algılanması lazım ve tüm yapısını değiştirerek bir değişebilirlik üzerine kurması lazım.” (OG1).

[...]

“Eğitim odaklı üniversite çok yanlış bir kavram... Bir üniversite eğitim odaklı olamaz...” (OG11).

Düşünceyi hızla uygulamaya sokmak ve derin entelektüel süreçler ile sorgulamadan işlevsel değeri üzerinden herhangi bir düşünceyi diğerlerine yeğlemek akademik çalışma pratikleri ile tam olarak örtüşmemektedir. Bu açıdan bakıldığında değeri ne kadar yüksek olursa olsun mevcut bağlamda uygulanabilir olmayan fikirleri değerli görmeyen girişimci yaklaşım (Rigolizzo ve Amabile, 2015: 70) girişimci üniversite hedefi açısından çok önemli bir duruma işaret etmektedir. Girişimci üniversite toplumun ve sanayinin geri beslemesine açık olmalı ve böylece uzmanlık bilgileri ile ürettikleri entelektüel ürünleri bağlamın (çevre, kültür, sektör vb.) hazırlık düzeyi ışığında yeniden değerlendirmelidir. Günümüzde üniversitelerin girişimci üniversiteye doğru evrilmesi nedeniyle temel sorunun üniversite anlayışını aşmak ve genişletmek olduğunu ifade eden Barnett'e göre (2013) üniversite düşüncesi ve biçimindeki kapanma aşılmalıdır. Bu yaklaşımın üniversiteyi verili bir kurum olarak değerlendirmek yerine güncel dinamikler ile etkileşimi yönlendiren eyleyen, eylemini değerlendiren ve dönüşen bir aktör olarak tasarladığı ifade edilebilir.

Bu açıdan bakıldığında uzmanlık alanlarını etkileşime açan disiplinlerarası çalışmalar, sektör işbirlikleri ya da projeler önemli fırsatlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bilimsel disiplinlerin uzmanlık bilgisi saha deneyimi olan (sektör bilgisi, proje deneyimi vb.) paydaşlar ile somut projelere yönlendirildikçe etkileşim düzeyi artacak ve üniversitenin kaynaklara erişimi de sağlanacaktır. Akademisyenlerin kendi uzmanlık alanında derinleşmeye eğilimi olduğu ve bu nedenle farklı iç ve dış paydaşlarla etkileşim kurma fırsatlarının azaldığı varsayılırsa bu durum girişimci üniversite hedefini gerçekleştirmek için oldukça önemlidir. İlk bakışta bunun araştırmada dile getirilen eğitim ve araştırmada yaratıcılığı geliştirmek için sonuç yerine sürece odaklanma ihtiyacı ile uyumlu görülmeyebilir. Ancak dünyadaki başarılı örnekler ışığında bahse konu etkileşimi gerçekleştiren üniversitelerin akademisyen ve

öğrencilerine yaratıcılığı geliştirmek için daha geniş alan sunabildiği (zaman, mekân ya da kaynaklar açısından) iddia edilebilir.

Araştırma sürecinde Başkent Üniversitesi öğretim elemanlarının yaratıcı ekosistemi geliştirmek için etkileşime önem attıkları görülmüştür. Bu durumda Üçüncü Nesil Üniversite vizyonu ile öğretim elemanlarının konuya yaklaşımlarının uyumlu olduğu ifade edilebilir. Bu konuda dikkate değer olan şey etkileşime atfedilen önemin pratikteki karşılığıdır. Katılımcıların büyük çoğunluğu önemine değinmekle birlikte yeterli düzeyde etkileşim kurul(a)madığını ifade etmişlerdir. Bu noktada işbirliği ve paylaşımı teşvik eden kurumsal stratejilere ve bu stratejilerin işlerliğini sağlayacak paydaşlara, etkinliklere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Aşağıdaki görüşme parçası bu işbirliklerinin ortak çalışma kültürünü ve tanışmayı teşvik edecek etkinlikler ile başlatılabileceğini düşündürmektedir:

OG15_4: Aslında bu tür, şimdi yaptığımız çalışma [Odak grup görüşmesini ve BAP Projesini kast ederek] sayesinde mesela sizi tanıdık, siz bizleri tanıdınız. Demek ki bu tür bir şeyler devam etmesi gerekiyor ya da ortak çalışmalar belki olması gerekiyor ki insanlar birbirini tanısin ya da belki bir sosyal ortamların daha yaratılması gerekiyor olabilir.

OG15_2: Toplu davetler belki. Eskiden öyle davetler olurdu değil mi, hamsi günleri falan. (OG15).

Disiplinler ve birimler arasındaki işbirliği kadar akademisyenlerin eğitim, araştırma, idari ya da girişimci rolleri arasındaki uyum da önemli görülmelidir. Araştırma boyunca bazı öğretim elemanlarının özellikle inovasyon süreciyle kendi profesyonel kimlikleri arasında ilişki kurmadıkları görülmüştür. Bu durum kısmen inovasyonun sadece teknik alan ile ilişkili yorumlanmasından kaynaklansa da profesyonel kimliğe atfedilen anlamlarla da yakından ilişkilidir. Sanchez-Burks ve arkadaşlarının (2015) çok disiplinli profesyonel kimlikleri olan akademisyenler üzerine yaptıkları bir çalışma kimlik bütünleşmesi (identikte integralin) ile yaratıcı üretim arasındaki ilişkiye işaret eder. Doktora derecesini aldığı disiplin dışında bir disiplinde kadro alan akademisyenlerden kimlik bütünleşme düzeyi yüksek olanlar düşük olanlardan daha fazla yayın yapmıştır. Mensup olduğu disiplin kimliklerini uyumlu görenler, bu kimlikler arasında çatışma algılayanlardan daha fazla yayın üretmektedir. Bu çalışma kimlik bütünleşmesi ile yaratıcılık arasındaki ilişkiye işaret ederken akademik disiplin mensubiyetini dışı kapalı algılama halinin entelektüel üretime ve araştırma performansına olumsuz etkileri olabileceğini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında akademik kimlikleri inovasyon süreçleri ya da alan dışı araştırmalardan uzak görme eğiliminin azalması üçüncü nesil üniversite hedefine olumlu etki edebileceği ileri sürülebilir.

Bu bakış açısına göre akademisyenler toplumdan ve sanayiden beslenmeye açık olmalı ve böylece bağlamın uzmanlık bilgilerinden üretilen yeni fikirlere hazırlık düzeyini doğru değerlendirebilmelidir. Böylece deneyimli paydaşlar ile proje benzeri süreçlerin yürütülmesi çok daha faydalı görülmektedir. Kendi uzmanlık alanında derinleşen ve etkileşim kurmaya eğilimi az olan akademisyenler için oldukça önemli bir açılım olabilecektir. Görüşmelerde ortaya çıkan anlamlandırma pratiği bu açıdan umut vericidir. Başkent Üniversitesi öğretim

elemanları etkileşime atfettikleri önemli rol nedeniyle üçüncü nesil üniversite hedefine ulaştıracak çok disiplinli ve sektör bağlantılı çalışmalara olumlu yaklaşmaktadır. Benzer hedeflerin ilgili idari birimler ile yapılan görüşmede de vurgulanması üniversite genelinde bütüncül bir yaklaşıma işaret etmektedir. Ancak bu yaklaşımın yeterli düzeyde pratiğe dökülmemesi kabul edilen genel bir eksikliktir. Çalışma alanı ile ilişkili kurum dışı pratiklere dâhil olabilmeye imkânlarının artırılması bu genel eksikliği gidermede etkili olabilecektir.

Bu genel durum, yaratıcılık kavramı ve bu kavramın günümüz sosyo-ekonomik bağlamda kazandığı vurguyu konu alan eğitici eğitimlerine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmakta; eğitici eğitimleri ile ilişkili olarak öne sürülen ifadeler inovasyon ve yaratıcılık kavramları üzerine daha fazla zaman ve emek ayrılması gereğine işaret etmektedir.

“... onları geçmiş, bugün, gelecek bağlamında daha sağlıklı yönlendirebilmemiz için bizim de kendimizi yenilememiz, bizim de hizmet içi eğitim kurslarına tabii tutulmamız, bu alanın uzmanları... Yani öğrenmenin yaşı yoktur hele eğitimciyse...” (OG2).

“... sistem bunu [yaratıcılığı desteklemeyi] bilmiyor. Biz eğitim sisteminde çok yaratıcı ve yenilikçi öğrencinin önünü açan bir sistemimiz yok... Özgür bırakırken, ‘İstediyini yap ve bana bir ürünle dön.’ değil, ona adımlarını göstermek lazım. Yaratıcılığa giden adımlar var çünkü.” (OG6).

Eğiticilerin yaratıcılık kavramı ve yaratıcı süreçleri öğrenmesi kadar kurumun işleyiş kurallarının da önemli olduğu ifade edilebilir. Yaratıcı endüstrilerde başarılı olmak için uygun politik çerçevenin geliştirilmesi gelişmekte olan ülkeler için bir mecburiyetten öte hayati görülmelidir. Çünkü rekabetçi avantajın kaynağı yaratıcılık olduğu halde piyasanın kendi işleyiş mantığı içerisinde yaratıcı olmak için optimal bir çevre oluşmaz. Basitçe ifade etmek gerekirse kopyalamak yaratıcı olmaya baskın gelir. (Barrowclough ve Kozul-Wright, 2012: 3-4) Bu açıdan bakıldığında üniversitelerin özgün ve yenilikçi çalışmaları ile sanayinin buluşturulduğu düzlemlerin uygun politikalar ve destekler ile şekillendirilmesi önemli bir alan olarak görülmektedir. Bu yaklaşıma göre üniversite yönetimi yaratıcı süreçler ve inovasyon girişimleri için yeterli alan açarken bir yandan da kurallarını belirlemesi ve hassasiyetle uygulaması önemli bir ihtiyaçtır. Çünkü serbest düşünce ortamı yönetilmeyen bir bağlama işaret etmez. Aksine mensuplarının eylemlerini çok dikkatli kontrol edilen bir bağlam gerektirir. Böylece yeni ve farklı bir başarıya imza atarak üniversite stratejisine katkıda bulunan akademisyenlerin elde ettikleri başarılı sonuçların kopyalanması ya da bir sonraki dönemde bir güç mücadelesine konu olması engellenebilecektir. Bu açıdan Başkent Üniversitesinin dâhil olduğu kalite süreçleri ve sürdürülebilir mükemmellik bağlamında kuruluşun kendini değerlendirmesi ve organizasyon yapısını güncelleyerek çalışanların yaratıcılığını cesaretlendirme, yetkilendirme, önerilerin gerçekleştirilmesi için mali destek sağlama adımları dinamikleştirilmelidir.

Bu açıdan bakıldığında yönetsel düzeyde beklenecek en önemli katkı ‘oyunun kurallarını’ belirleyerek akademisyenlerin yaratıcı fikirlerini gerçekleştirecekleri düzlemi oluşturmaktır. Bu yaklaşıma göre maddi koşulların iyileştirilmesi ikinci önceliktedir. Pek çok katılımcının dile getirdiği gibi Başkent Üniversitesi öğretim elemanları arasında bilimsel yeterlilik ve

liyakat vurgusu önemli bir temeldir. Bu güçlü temel üzerine inovasyon ve yaratıcılık bağlamında uygulamaları mümkün kılacak yönetsel düzenlemelerin inşa edilmesi mümkün görünmektedir. Katılımcıların ifade ettiği gibi özgür bir düşünce ortamı ve liyakate dayalı bir sistem içeren Başkent Üniversitesi yaratıcılık ve inovasyon açısından avantajlı bir konumdadır.

Raporun tüm çıktıları “Seminar on Creative Cultural Industries and Higher Education” seminerinin ikinci gününde gerçekleştirilen yuvarlak masa toplantısında uluslararası katılımcılarla tartışmaya açılmıştır. Toplantıda öncelikle yaratıcılık ve inovasyon kavramları üzerine yapılan bu çalışmanın önemli görüldüğü ifade edilmiştir.

“Her eğitim aşamasına iki açıdan yaklaşmalıyız. Birincisi etkileşim kurmak ve konuşmak için öğrenen kişiyi cesaretlendirmek çok önemlidir. İkincisi ise öğrenen kişinin içsel motivasyonudur. Genel olarak Türkiye’de tasarım düşüncesinin eksik olduğu [Katılımcı 14 ay süreyle Türkiye’deki bir AB Projesinde görev yapmıştır.] ve bunun bütünlükten uzak ve amaçları belirgin olmayan eğitim deneyimlerine neden olduğunu söyleyebiliriz.”

Bu görüş yaratıcı düşüncenin resmi eğitim bağlamında sınırlandırıldığını kabul etmek ile beraber uygun ortam sağlanması, teşvik edilmesi ve desteklenmesi halinde yaratıcılık için asla geç kalınmayacağı vurgusunu taşır ki bu Başkent Üniversitesi ekosistemi araştırmasının bulgularıyla da paralellik taşımaktadır.

“Yaratıcılığın öğretilebileceği iddiası liberal işlevsel eğitim anlayışına uygundur. Oysa eğitim bağlamında elde edilen sonucun gerçek dünyada başarıyı garanti etmediği öncelikle kabul edilmelidir. Bu nedenle yaratıcılık için önce bu sisteme göre öğrenilenleri unutmak gerekir. Daha yıkıcı (disruptive) bir yaratıcılık anlayışına alan açmak gerekir. Genel olarak kültürü değiştirmek çok büyük bir hedeftir. Bunun yerine küçük çalışma grupları ya da alanlar açılmalıdır. Sitemin kendi içinde yaratılan küçük sistemler ile değiştirilmesi mümkün olabilir. Kendi küçük üretken ve keyifli çalışma alanınızı kurmak iyi bir başlangıçtır.”

Katılımcının bu görüşü, yaratıcılık eğitim ilişkisi ile kültürel bariyerlerin aşılmasına yönelik bir öneri olarak kabul edilebilir. Başkent Üniversitesi bünyesinde yürütülen araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda disiplinlerarası çalışma, etkinliklerle tanışıklıkların ve işbirliği olanaklarının artırılması önerileriyle paralellik taşımaktadır. “Farklı geçmişlerden gelen kişilerin karşılaştığı alanlar kurulması çok önemlidir. Farklılıkların birbiri ile buluştuğu noktayı oluşturmanız gerekir.” görüşü de disiplinlerarası çalışmalarla yaratıcı ve inovatif ekosistemin yaratılabilirliği vurgusunu taşır.

“Sistem tedricen değişir. Her yerde sınırlılıklar var. En özgür olduğumuz alan sınıfta eğitim vermek. Yaratıcı Endüstriler düşüncesi bir eritme potasıdır. Ürünün ortaya çıkmasını sağlar. Değişim ancak aşağıdan yukarı olabilir. Farklı alanlardan ve yurt dışından akademisyenler ile çalışmak yaratıcılık düzeyine olumlu etki ediyor. Kültüre uyumlu alanlarda değişim daha kolay gerçekleşiyor (Dubai Free Zones örneği). Uygulamalı yaklaşım ile eğitim yaratıcılık açısından çok önemlidir.”

Bu görüşte de belirtildiği gibi uluslararası çalışmalar hem kültürel bariyerlerin aşılması, hem de kendine özgülük anlayışının kırılmasını sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Tüm eğitim süreçleri ile birlikte, uluslararası projelerde de uygulamalı çalışmalar süreç içindeki öğrenmeyi hem akademisyenler açısından mümkün kılacak,

hem de iç ve dış paydaşlarla etkileşimlerle yaratıcı endüstrilerin değişim ve dönüşümüne etki edebilecektir.

“Sektörün getirdiği sorunlar üzerine çalışmak öğrencileri motive ediyor.” görüşü uygulamalı çalışmaların yanı sıra sektör-üniversite ilişkilerinin uluslararası düzeyde bir konu olduğunu, üniversite sektör ilişkisini sonuç odaklı olmaktan çıkarıp bir süreç olarak ele alarak yaratıcılığa da daha geniş anlamda bir bakış açısının geliştirilebilmesini sağlayacağını vurgulamaktadır.

Araştırma bulguları doğrultusunda, yaratıcı endüstriler tartışmalarının kurum gündeminde yer edinmesi ve yükseköğretime ve çalışma yaşamına etki potansiyelinin doğru anlaşılması için bu kavramın akademinin dikkatine sunulduğu daha fazla araştırma ve yayına ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Görüşmelerde metalaşma ya da inovasyon ile ilişkisi üzerinden yaratıcılık kavramını endüstriye eklemeyen bu yaklaşımın; yaratıcılığa atfedilen ekonomik ve sosyal değerler ortaya çıkardığı genel eğilim (Miller, 2009: 93-95; Pareja-Eastaway ve Miquel, 2010), üzerine tartışmalar ile zenginleştirilmesi Başkent Üniversitesi ve Türkiye’de özgün yaklaşımların üretilebilmesi için önemli bir adım oluşturabilecektir.

EKLER

EK-1: PROJE İLE İLGİLİ BİLGİLENDİRME

Birinci Duyuru Metni:

Sayın

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında desteklenen ve Başkent Üniversitesi araştırmacı topluluğunun inovasyon ve yaratıcılık kavramlarına ilişkin görüş ve yaklaşımlarını öğrenmeyi hedefleyen “Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi” başlıklı araştırma projesine değerli katkı ve katılımlarınız büyük önem taşımaktadır. Biriminizdeki öğretim elemanlarının konuyla ilgili bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi hususunu ekte yer alan dokümanlar eşliğinde bilgilerinize sunar, iyi çalışmalar dilerim.

Proje Yürütücüsü

Prof. Dr. Ahmet Tolungüç

İkinci Duyuru Metni:

Başkent Üniversitesinin Değerli Akademisyenleri,

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında desteklenen ve Başkent Üniversitesi araştırmacı topluluğunun inovasyon ve yaratıcılık kavramlarına ilişkin görüş ve yaklaşımlarını öğrenmeyi hedefleyen “Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi” başlıklı araştırma projesine değerli katkı ve katılımlarınız büyük önem taşımaktadır.

Nitel araştırma yönelimine sahip bu araştırma projesine katılım akademik birimler özelinde gönüllülük ve gizlilik esasına göre odak grup görüşmeleri ile gerçekleştirilecektir. Bu odak grup görüşmelerine katılarak katkı vermek isteyenlerin tarihine kadar bağlantıda sunulan formu (6 soruluk) doldurmaları hususunu bilgilerinize sunar, iyi çalışmalar dilerim.

Proje Yürütücüsü

Prof. Dr. Ahmet Tolungüç

Duyuru Metnindeki Proje Bilgileri:

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ YARATICILIK EKOSİSTEMİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJESİ

Sizi Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü tarafından yürütülen “**Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi**” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Başkent Üniversitesi araştırmacı topluluğunun inovasyon ve yaratıcılık kavramlarına ilişkin anlamlandırma pratiklerini ve örüntüleri ortaya çıkarmaktır. Bu proje ile üniversitemizin akademik ve konu ile ilgili idari birimlerinde yaratıcılık ve inovasyon kavramlarına ilişkin yaklaşımların ve farklı bakış açılarının ortaya çıkarılması; buna ilişkin bir anlam haritasının oluşturulması amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak proje ile Başkent Üniversitesi kapsamında yaratıcı endüstriler alanına ilişkin destek ve altyapıya katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu araştırmanın Başkent Üniversitesi özelinde yürütülmesi, akademik bilgi üretiminin yanı sıra inovasyon ve yaratıcılık kavramlarının nitel araştırma yaklaşımıyla ele alınması yoluyla girişimci ve yenilikçi üniversite endeks çalışmalarının metodolojik temellerine ve pratik uygulamasına özgün katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bununla birlikte, proje Başkent Üniversitesindeki paydaşların inovasyon ve yaratıcılık kavramlarına yönelik örtük bilgisini ve bu kavramlara ilişkin anlamlandırma pratiklerini ortaya çıkararak Üniversitenin stratejik hedeflerinin gerçekçi eylemlere dönüşmesi adına gereken bilgi birikimine de katkı sağlayacaktır. Ayrıca, proje modelinin farklı kurumlara adaptasyonu ile araştırmanın yaygınlaştırılarak yeni araştırmalara Başkent Üniversitesi olarak öncülük edilmesi mümkün hale gelecektir. Nitel araştırma yönelimine sahip bu araştırma projesinde Başkent Üniversitesi bünyesindeki 11 fakülte, bir devlet konservatuarı, bir yüksekokul, altı meslek yüksekokulu ile konuyla doğrudan ilişkili birimlerde (TEKMER, BİTTO, EKİN, UİK ve Akademik Değerlendirme Kurulu) toplam 20 adet odak grup uygulanması planlanmıştır. Odak grup görüşmelerinin tahminen 90-120 dakika sürmesi beklenmektedir. Bu çalışmaya katkılar **gönüllülük** ve içtenlik esasına dayanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak veriler anonimleştirilerek yayın amacı ile kullanılabilir.

Araştırma ile ilgili bilgiye ihtiyaç duyarsanız yakem@baskent.edu.tr e-posta adresi veya +90 (312) 246 51 53 numaralı telefonlardan ulaşabilirsiniz.

Üniversitemizde ve ülkemizde gerçekleştirilen bilimsel çalışmalara verdiğiniz destek için teşekkür ederim.

Araştırma Yürütücüsü

Prof. Dr. Ahmet Tolungüç

EK 2: BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ YARATICILIK EKOSİSTEMİ" ARAŞTIRMASI GÖRÜŞME KATILIM FORMU

Katılım Formu

"Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi" Araştırması Görüşme Katılım Formu (6 soru)

* Gerekli

E-posta adresi *

E-posta adresiniz

Adınız Soyadınız *

Kişisel bilgileriniz sadece görüşme davetleri için kullanılacaktır. Araştırma sonuçları anonim olacaktır.

Yanıtınız

Telefon Numaranız *

Azı iletişim aracı e-posta olacaktır. Gerekmes halinde size ulaşabileceğimiz telefon numaranız.

Yanıtınız

Mensup Olduğunuz Birim *

Alfabetik sıradır.

Seçin

Bölümünüz *

Yanıtınız

Haftalık programınıza göre araştırmaya katılmayı tercih ettiğiniz zaman dilimi *

Görüşme tarihlerinin belirlenmesi için kullanılacaktır.

(Öğleden Önce) Pazartesi

Pazartesi (Öğleden Sonra)

(Öğleden Önce) Salı

Salı (Öğleden Sonra)

(Öğleden Önce) Çarşamba

Çarşamba (Öğleden Sonra)

EK-3: BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ YARATICILIK EKOSİSTEMİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJESİ BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü tarafından yürütülen “**Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi**” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Başkent Üniversitesi araştırmacı topluluğunun yenilik ve yaratıcılık kavramlarına ilişkin anlamlandırma pratiklerini ve örüntüleri ortaya çıkarmaktır. Araştırmada sizden tahminen 90-120 dakika ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katkılarınız **gönüllülük** ve içtenlik esasına dayanmaktadır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz anonimleştirilerek yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için kullanılacaktır. Araştırma ile ilgili bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırma süresince sorabilir veya tolunguc@baskent.edu.tr e-posta adresi veya 234 10 39 veya 246 66 52 numaralı telefonlardan ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı : **İmzası :**

Fakülte/Yüksekokul/Bölüm/Birim :

İletişim Bilgileri :

e-posta:

Telefon :

Araştırma Yürütücüsü

Prof. Dr. Ahmet Tolungüç

YAKEM Müdürü

EK-4: İKİNCİ TUR E-POSTA ÖRNEĞİ

Başkent Üniversitesinin Değerli Akademisyenleri,

Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında desteklenen ve Başkent Üniversitesi araştırmacı topluluğunun inovasyon ve yaratıcılık kavramlarına ilişkin görüş ve yaklaşımlarını öğrenmeyi hedefleyen “Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosistemi” başlıklı araştırma projesine 1. etap odak grup görüşmelerindeki katkınız için teşekkür ederiz.

14 Haziran Çarşamba günü saat 10:00’da Ticari Bilimler Fakültesi Toplantı Salonu’nda(B220) yapacağımız 2. etap odak grup görüşmesine katılımınızla, Başkent Üniversitesi Yaratıcılık Ekosisteminin sürdürülebilirliğini sağlamak adına bireysel ve kurumsal boyutta neler yapılabileceğini hep birlikte tartışmayı hedefliyoruz.

Katılım durumunuzla ilgili bu e-mail adresine geri dönüş yapabilirseniz katılımcı sayısını tespitimiz mümkün olabilecektir.

Görüşmek dileğiyle.

Proje Yürütücüsü

Prof. Dr. Ahmet Tolungüç

Müdür, YAKEM (Yaratıcı Kültür Endüstrileri Araştırma ve Uygulama Merkezi)

EK-5 : KODLAR

Başkent Üniversitesi

Ben

Bilgi

Biz

Çalışma Koşulları

Deneyim

Eğitim

Eleştiri

Etkileşim

Farklılık

Gereklilik

İletişim

İnovasyon

İşlevsellik

Kültür

Kaynak

Mekân

Motivasyon

Özgürlük

Rekabet

Teknoloji

Türkiye

Yaratıcılık

KAYNAKÇA

- Adriansen, H. K. (2010). *How criticality affects students' creativity*. In C. Nygaard, N. Courtney ve C. Holtham (Eds.), **Teaching creativity—creativity in teaching** (pp. 65-84). London: Libri Publishing.
- Amabile, T. M. (1993). *Motivational synergy: Toward new conceptualizations of intrinsic and extrinsic motivation in the workplace*. **Human Resource Management Review**, 3(3), 185-201.
- Amabile, T. M., Conti, R., Coon, H., Lazenby, J. ve Herron, M. (1996). *Assessing the work environment for creativity*. **Academy of management journal**, 39(5), 1154-1184.
- Barbour, R. (2008). **Doing Focus Groups**. London: SAGE Publications Ltd.
- Barnett, R. (2000). *Supercomplexity and the Curriculum*. **Studies in Higher Education**, 25(3), 255-265. doi:10.1080/03075070050193398
- Barnett, R. (2013). **Imagining the University**: Routledge.
- Barr, R. B. ve Tagg, J. (1995). **From Teaching to Learning: A New Paradigm for Undergraduate Education**. *Change*(6), 12.
- Barrowclough, D. ve Kozul-Wright, Z. (Eds.). (2012). **Creative Industries and Developing Countries: Voice, Choice and Economic Growth**. London: Routledge.
- Bloor, M., Frankland, J., Thomas, M., ve Robson, K. (2002). **Focus Groups In Social Research**. London: SAGE Publications.
- Byron, K. ve Khazanchi, S. (2015). *Rewards relationship to Creativity innovation and entrepreneurship*. In M. A. Hitt, J. Zhou ve C. E. Shalley (Eds.), **The Oxford Handbook of Creativity, Innovation, and Entrepreneurship** (pp. 47-60). New York: Oxford University Press.
- Cropley, D. ve Cropley, A. (2005). **Engineering creativity: A systems concept of functional creativity**. *Creativity across domains: Faces of the muse*, 169-185.
- Cropley, D. ve Cropley, A. (2010). *Recognizing and fostering creativity in technological design education*. **International Journal of Technology and Design Education**, 20(3), 345-358.
- DCMS. (2001). **Creative industries mapping document**. Retrieved from London:
- Demir, E. M. (2014). *Yaratıcı Endüstriler*. **İLEF Dergi**, 1(2), 87-107.
- Galloway, S. ve Dunlop, S. (2007). *A Critique of Definitions of the Cultural and Creative Industries in Public Policy*. **International Journal of Cultural Policy**, 13(1), 17-31. doi:10.1080/10286630701201657

- Hartley, J., Potts, J., Cunningham, S., Flew, T., Keane, M. ve Banks, J. (2013). **Key Concepts in Creative Industries**. London: SAGE Publications.
- Jordan, A. ve Carlile, O. (2013). **Approaches To Creativity: A Guide For Teachers**: McGraw-Hill Education.
- Koestner, R., Walker, M. ve Fichman, L. (1999). *Childhood Parenting Experiences and Adult Creativity*. **Journal of Research in Personality**, 33(1), 92-107.
doi:http://dx.doi.org/10.1006/jrpe.1998.2240
- Kozbelt, A., Beghetto, R. A. ve Runco, M. A. (2010). **Theories of Creativity**. In J. C. Kaufman ve R. J. Sternberg (Eds.), **The Cambridge Handbook of Creativity** (pp. 20-47). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lim, S. ve Smith, J. (2008). *The Structural Relationships of Parenting Style, Creative Personality, and Loneliness*. **Creativity Research Journal**, 20(4), 412-419.
doi:10.1080/10400410802391868
- Mellow, G. O. ve Woolis, D. D. (2010). *Teetering between eras: higher education in a global, knowledge networked world*. **On the Horizon**, 18(4), 308-319.
- Miller, T. (2009). *From Creative to Cultural Industries*. **Cultural Studies**, 23(1), 88-99.
doi:10.1080/09502380802326660
- Moran, S. (2010). *The Roles of Creativity in Society*. In J. C. Kaufman ve R. J. Sternberg (Eds.), **The Cambridge Handbook of Creativity** (pp. 74-90). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pareja-Eastaway, M. ve Pradel i Miquel, M. (2010). *New economy, new governance approaches? Fostering creativity and knowledge in the Barcelona Metropolitan Region*. **Creative Industries Journal**, 3(1), 29-46. doi:10.1386/cij.3.1.29_1
- Puccio, G. J. ve Cabra, J. F. (2010). *Organizational Creativity: A Systems Approach*. In J. C. Kaufman ve R. J. Sternberg (Eds.), **The Cambridge Handbook of Creativity** (pp. 145-173). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rigolizzo, M. ve Amabile, T. (2015). *Entrepreneurial creativity: The role of learning processes and work environment supports*. In M. A. Hitt, J. Zhou ve C. E. Shalley (Eds.), **The Oxford Handbook of Creativity, Innovation, and Entrepreneurship** (pp. 61-78). New York: Oxford University Press.
- Robinson, K. ve Aronica, L. (2015). **Creative schools: Revolutionizing education from the ground up**: Penguin UK.
- Sanchez-Burks, J., Karlesky, M. J. ve Lee, F. (2015). *Psychological bricolage: Integrating social identities to produce creative solutions*. In M. A. Hitt, J. Zhou ve C. E. Shalley

(Eds.), *The Oxford Handbook of Creativity, Innovation, and Entrepreneurship* (pp. 93-102). New York: Oxford University Press.

Schensul, J. J., LeCompte, M. D., Natasi, B. K., ve Borgatti, S. P. (1999). **Enhanced Ethnographic Methods: Audiovisual Techniques, Focused Group Interviews, and Elicitation Techniques**. Plymouth, UK: Altamira Press.

Taylor, S. ve Littleton, K. (2016). *Contemporary Identities of Creativity and Creative Work*: Taylor ve Francis.